

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
3/2008

Nominace Akademie SFFH za rok 2007

Nejlepší SF

Neil Asher: Hranice Řádu (Polaris)
Orson Scott Card: Mistr písní (Laser-books)
Jon Courtenay Grimwood: neoAddix (Laser-books)
František Novotný: Konečný den Valhaly (Triton)
Dan Simmons: Olymp (Laser-books)

Nejlepší fantasy a horor

Susanna Clarková: Jonathan Strange a pan Norrell (Alman)
Robert Holdstock: Poražení králové (Polaris)
George R. R. Martin: Sen Ockerwee (Triton)
Tim Powers: Plout na vlnách podivna (Laser-books)
Dan Simmons: Terror (BB art)

Cena za dlouholetou práci pro SF

Michael Bronec
Tomáš Jirkovský
Richard Podaný
Vlado Říša
Vlastislav Toman

Nejlepší původní česká nebo slovenská kniha

Juraj Červenák: Ocelové žezlo (Wales)
Ondřej Neff: Tušení podrazu (Albatros)
Petra Neomillnerová: Nakažení (Fantom Print)
František Novotný: Konečný den Valhaly (Triton)
Pavel Renčín: Jméno korábu (Euromedia)

Nejlepší teoretický text

Václav Čílek: Borgesův svět (Dokořán)
Miloš Ferko: Dejiny slovenskej literárnej fantastiky (LIC)
Leonard Medek: Aristokraté noci (P 7)

Nejlepší časopis a internetová média

Interkom
Magazin Fantasy a Science Fiction
Pevnost

Nejlepší (domácí) výtvarník

Milan Fibiger
Marek Hlavatý
Michal Ivan
Jan Patrik Krásný
Jana Šouflová

Nejlepší povídková sbírka

Neil Gaiman: Křehké věci (Polaris)
Robert Ervin Howard: Conan 1 (Aurora)
Stephen King: Mlha (Beta)
George R. R. Martin: Zpěvy hvězd a stínů (Triton)
Dan Simmons: Dost světů a čas (Laser-books)

Nejlepší editor/redaktor

Tomáš Němec
Helena Šebestová
Martin Šust

pokračování na str. 10

OBSAH

Nominace Akademie SFFH za rok 2007	1	Starý pecky jsou hezký	15
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Bludiště odrazů	16
Hvězdný bulvár	3	Výlet do Conlangey	17
Pražská vzpomínka na A. C. Clarka	6	Kosmická nepravděpodobnost	22
Trpasličon 2008	7	Časem s vědou	23
Chotěboř – podzimní F/SF nášup	8	Evoluční psychologie člověka	24
Skon 2007	9	Z deníku BB – Pražská Oscarová noc	25
SFF TOP 14	10	Pravicovní inženýři	26
Ako k SF prišla: Martina Pilcerová	11	DOGMA	27
Žena z prvního století	12	Minireportáž z Trpasličiconu	28
Převtělení Timothyho Archera	14	ORION č. 53	28

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu a formě tohoto čísla

Než se Interkom s Interkodem sešel, dvě dramata začala a skončila, jedno s dobrým koncem a druhé s tím nejhorším. Martin Šust odešel na transplantaci a už je, jak jen lze, v pořádku a doma. Ondřej Neff nám řekl o svých obavách ohledně osudu své dcery a dnes již má strašnou jistotu, že se naplnily. Ondřeji, přijmi naši soustrast.

Tento IK vychází tak brzy po předcházejícím, že jsme ani nepočkali na některé naše pravidelné přispěvatele, pokud vám chybí Nehvězdný nebulvár, Civilizační šok či Lidštiny, vydržte do dubna, určitě je najdete na našich stránkách. Více v dopisech...

Dopisy čtenářů (silně zkráceno :-)

Vážený pane Rampasi,

včera dorazil poslední Interkom. Upřímně, moc se mi tohle dvojčíslo líbí. V posledním e-mailu jste se ptal, co čtu v IK nejraději. Nebudu zastírat, že vedle recenzí se hodně těším na polemiky a diskuse k české fantastice. Nejvíc mi sedí Vaše osobní vstupy, i když jich je jich poskrovnu, stojí obvykle za to.

Občas si počtu i v Hvězdném bulváru, ale spíš jako užaslá divačka pozorující pimprlové divadlo. Za to si můžu sama, jelikož se fandomáckého života aktivně neúčastním, takže mi pak spousta věcí a přezdívek nemůže nic říkat. I tak dokážu ocenit, že jsou tam schované informační poklady.

Do IK bezesporu patří reportáže z conů a ty z poslední doby si čtu pozorně a raději než z dřívějších, jelikož ubylo popisů z dopravních lapálií a chodbových radovánek a naopak přibýlo více o programu. Vždycky lituju, že jsem na conu nemohla být a ty zajímavé přednášky slyšet, ráda bych si je třeba přečetla v IK (nebo alespoň ochutnávku s odkazem na celý text na webu). Je ovšem otázka, zda se neobáváte, že by tím cony ztratily to jedinečné kouzlo, které má právo poznat jenom ten, kdo tam byl.

Velmi se bavím u seriálu o civilizačním šoku, je napsán svižně a vtípně a cítím v něm krev, souvislost s koncepcí IK mi však zůstává zahalena.

Napadlo mě, zda existuje nějaký souhrnný materiál o českých conech, jelikož řada z nich má slušnou tradici i ustálenou podobu. Předpokládám, že budou informace o jednotlivých conech roztroušeny na webovkách pořadatelů, a je tu také otázka, zda si fandom na vydávání publikací o sobě vůbec potpří. **S pozdravem Zuzana H.**

Milá Zuzano,

Hvězdný bulvár je opravdu pro nepražáky/nebrňáky trochu mimo, navíc je i ne-sourodý v tom, že v něm občas trouším informace, které mohou být pro leckoho užitečné, ale zase není záruka, že je dotyčný recipient bude mít trpělivost hledat. Třeba v chystaném čísle podrobně píšu o křtu knihy Hvězda moří. Ani to není SF a je to v IK jen pro pokus ukázat, jak taková akce probíhá u bohatého (ne SF) nakladatelství a upozornit na personální změny v MF, což je pro mnoho pisatelů užitečné vědět.

Zajímavé přednášky se snažím formou otištění v IK uchovávat pro budoucnost, jen se o nich musím dovědět a pak je z autora vypáčit :-) V již zmíněném chystaném čísle bude článek o umělých jazycích vycházející z přednášky na Fenixconu.

Pisatel Civilizačního šoku je úspěšný autor SF a člen jednoho z prvních (dnes už dinosaurských) SF klubů, tuším, že Time Machine. Texty jsou s fandomem a SF spojeny nejen takto personálně, ale také tím, že se autor snaží dotyčné rozdíly a jinakosti demonstrovat, pokud to jde, na věcech fanoušským blízkých (filmy Star Trek a tak).

Stejně jako u Hvězdného bulváru by se asi i u našich autorů a přispěvatelů vyplatilo doplnit nějaké *Kdo je kdo*. Původně jsem doufal, že časem dotlačím všechny čas-to zmiňované postavy k napsání svého coming out *Jak jsem k SF přišel/přišla* a alespoň pravidelní čtenáři budou tušit, s kým mají tu čest, ale... :-) **Zdeněk Rampas**

interkom

**INFORMAČNÍ SERVIS
ČESKOSLOVENSKÉHO
FANDOMU**

číslo 3/2008 (243)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

tel.: pozor změna, sloučen s faxem
v prac. době +420 224 239 645
tel., fax: +420 233 313 093
e-mail: ram@apro.cz
<http://interkom.vecnost.cz>
<http://interkom.scifi.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Redakční kruh:

Richard Klíčnick
S korekturami pomohla Michaela a Jan Vaněk jr.

Autoři tohoto čísla:

Jana Dvořáčková, Filip Gotfríd, Jan Havlíš, František Houdek, Richard Klíčnick, Jarek Kopeček, Daniela Kovářová, Marvin, Julie Nováková, Pagi, Alexandra Pavelková, Richard Podaný, Zdeněk Rampas, Petr Říhánek, Jita Splítková, Inž. Daniel Tomek, Jaroslav Veis

Sponzoři tohoto čísla:

Jiří Doležal, Daniela Kovářová
Jiří Grunt, Pavel Konečný

Vychází nepravidelně.
Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 29. 3. 2008

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze
© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto na NYXu a S*S*S*R

AIAX o ACC: Byl to opravdový futurista ... dokonce zítra i zemřel!
(vzhledem k časovému posunu Sri Lanky vůči Evropě).

Egon: „...inzerát – *Mladej, vtípanej hledá hezkou, bohatou.*“

Richard: „To sis dal?“

Egon: „Kdepak, já nejsem vtípanej.“

2 vteřiny ticha.

Richard: „Chechechecheche!“

Vysvětlivky: ● Praha (nepodepsané ZR), ■ Brno, ▲ jinde

● **22. ledna** Na jarním SSSR, o kterém budu psát na příslušném místě, se Egon oprávněně podivil, že jsem v minulém Bulváru nezmínil KJV s programem Martičky Drahozalové.

Dnes už těžko zjistím, jak k tomu došlo, asi se mi do zaznamenávání moc nechtělo, protože událostí bylo tolik. Zkraje večera jsme se s Jolanou a Jitou Splítkovou sešli na autorském čtení Evy Hauserové v knihovně Gender studies v Gorazdově ulici. Eva četla z U nás v Agonii, a protože scifistů je vždycky hodně, naplnili jsme knihovnu spolu s Honzou Vaňkem jr., Sančou Fülle a Vandou Dobrovskou způsobem, který tam asi ještě nezažili. Eva přečetla delší ukázkou z titulní povídky a byl čas na besedu. Zpočátku musela s otázkami přicházet hlavně Jolana, brzy se hlavním tématem stalo, do jaké míry budou Eviny a podobné povídky srozumitelné generaci vyrostlé v konzumní společnosti. Pak se přešlo na obecnější témata a osmělil se i zbytek přítomných, který zjevně nepatřil k obvyklým návštěvníkům Gender Studies ani mezi (organizované) fanoušky. Zaujalo mě jedno děvče vyptávající se na tvorbu Jany Rečkové, poprvé jsem spatřil nějakou její fanynku, někoho, komu její styl psaní upřímně konvenuje.

Pak jsme se přesunuli k Červené cibuli, kde již probíhala přednáška o návštěvě Petrohradu, města, kde stále prší a fučí ledový vítr, ale to si Martička zavinila sama, byla tam totiž v květnu.

Bohužel jiná ruská specifika jsou asi celoroční, nedostatek jídla, které by (středo)Evropan dokázal jak strávit, tak zaplatit, obsluha penzionu, která ještě nepostřehla rozdíl mezi hotelem a gulagem, a tak. Čech tam ale nejedí ani se najíst, ani vyspat, ale do Ermitáže a paláců se zdmi vykládanými zlatým plechem... Martička vše zdokumentovala na několika stech (na zelenou stěnu :-)) promítaných fotografiích.

Bohužel i zde bylo scifistů hodně a tak jsem podstatnou část přednášky „Petrohrad – týden kavárenským povalečem“ odstál, inu kdo pozdě chodí...

● **20. února** jsem si s JWP vyměnil názory na kvalitu Interkomu (obzvláště mě dojala přátelská rada: Zkus IK dělat jako dřív – pro všechny názorové proudy ve SF hnutí, kdy tam psal Novotný, Hauserová, Egon, Bronec, JWP, Rigor Mortis, třeba zase získáš další čtenáře. Jako by Egon byl samá boule, jak jej i s jeho příspěvky pravidelně shazují ze schodů a chachaři z RM ješ-

tě někde psali zadarmo. A z JWP samotného se mi nepodařilo dostat ani příspěvek do rubriky Jak jsem k SF přišel). Pak jsem s Petrou Neomillnerovou probral možnosti elektronického hlasování Akademie SF a již byl čas vyrazit do Neoluxoru na křest knihy *Hvězda moří* od Josepha O'Connora. Autor mi nepřišel moc podobný božské Sinead, což se vysvětlilo tím, že jsem si jej spletl s Jeho Excelencí Donalem Hamillem, irským velvyslancem v ČR. Zašel jsem za děvčaty z pořadatelského nakladatelství MF a předal jim Interkom speciál věnovaný Akademii SF, přičemž jsem je nenápadně, leč důrazně upozornil na loga sponzorů a na to, že oni jej tam ještě nemají. Pak jsem narazil na Leonida Křížka s přítelkyní, shodli jsme se, že už se vidáme jen při podobných příležitostech, pravil jsem, že je to lepší než na pohřbech, a oba jsme si vzpomněli na nešťastnou Carolu. Leonid pravil, že ho knížky už moc nezajímají a že se přišel podívat na doprovodné představení taneční skupiny irských tanců Rinceori. Jelikož oba s Leonidem nemáme moc vysokou postavu a Leonid má v tomto směru (ale i ve všech ostatních) blíž k Napoleonovi než já, tak jsme toho z naší řady mnoho neviděli, obzvláště když uvážíme, že šlo o jakýsi irský středověký step či dupák, tak pohled na dívčí úsměvy tanečnic nebyl to nejdůležitější. A to před námi ještě stál rozložitý František Janouch (fyzik a disident). Napadlo mě, že mnoho nevidí ani Joseph O'Connor, děvčata tančila zády k němu, ale pak jsem našel, že jsou tak baletně vyskákané, že je na ně možná zajímavější pohled zezadu.

Po tanci se ujala slova Magdalena Potměšilová z MF, aby předala slovo Mgr. Antonínu Kočimu z MF, který nahradil programového ředitele PhDr. Jiřího Kolečka. Hovořil o tom, že se na Britských ostrovech knihy prodalo přes milión, tehdy mě napadlo, že jestli očekává, že českého čtenáře zaujme příběh nešťastných Irů postižených hladomorem následkem plísně bramborové, dlouho se na svém místě neudrží, ale pak jsem zaslechl, že kniha vychází za přispění irské nadace, a já jsem se přestal o jeho osud obávat.

Protože řečníci vesměs opakovali obsah materiálů pro novináře, vydali jsme se s Leonidem k nedalekému baru, kde jsme celkem slyšeli a navíc v pohodlí poseděli.

Leonid vydává Paměti Napoleonova kavaleristy kapitána Parquina a upozornil mě na články na svých stránkách Militaria, ale o tom více jindy a jinde.

● **21. února** u Netopejra byl i dnem, kdy se pražský fandom dověděl, že prodejnu přebírá Jirka Pavlovský, Karla to již přestalo bavit a hlavně si umí představit účelnější využití svého času, než je starost s prodáváním cizích knih (a jak se brzy ukáže, i s provozováním kavárny). Já zde měl schůzku s Frantou Novotným a Lindou, vybral jsem nějaké předplatné a byl jsem přítomen, když Pefo Pavelko volal Karlovi, zda výše zmíněné změny neohrozí chystaný Plyškon, a byl ujištěn, že ne.

● **22. února** byl Martin Šust povolán do IKEMu na transplantaci jater, všichni držíme palce.

■ **22. února** jsme před pátečním Whisky shopem navštívili výstavu modelů historických staveb zasazených do stylizovaných krajín v Galerii Vaňkovka. Exponáty pocházejí z rakouského parku Minimundus a jsou v měřítku 1:25.

■ **24. února** proběhlo zase křepčení před televizí a konzolí Wii. Kromě boxu na rozehrátí si přítomní zamávali i světelnými meči a pak došlo opět na méně tradiční disciplíny: hod krávou, střelbu záchodovými zvony, závody na praseti, fackování falešných zpěváků a taneční mezihry.

Marvin

● **25. února** jsem vynechal RUR, protože se v době jeho konání vracel z USA Martin Klíma a nás napadlo, že když již bude on i Vilma (která pro něj měla zajet na letiště) v Praze 6, nelze to nevyužít k uspořádání alespoň malého večírku. Odměnou jsme se dověděli novinky z volební kampaně v USA, prohlédli knihy, které Martin dovezl, musel doplatit za 15 liber, o které přesáhl dovolenou hmotnost, ale pro samé povídání nedošlo na slibované překvapení.

● **26. února** jsem dorazil na KJV jako jeden z prvních, po zkušenosti s Petrohradem jsem nechtěl stát a navíc jsem byl pověřen držet místo Michaele. Brzy nás u Červené cibule bylo přes třicet, cestu našel dokonce i věčně zaměstnaný Martin Corn.

Jen přednášející Ondřej Neff ještě minutu před sedmou nikde, už jsem se chtěl Egona zeptat, zda mu sezení připomenul nebo se spoléhá na to, že to Ondřej povede v patrnosti měsíc sám, když tento dorazil. Vzal si slovo a většině z nás i náladu po zbytek večera, když nám oznámil, že jeho dcera zmizela a je s největší pravděpodobností mrtvá, zavražděná, a proto nás hned po přednášce opustí, neb jej čeká návštěva policie.

Potom proslovil vynikající přednášku o upravování verneovek pro současného náctiletého čtenáře, kteréhožto se dopouští na popud Ondřeje Müllera z Albatrosu. Začal s klasikou nejvzácnější a svým způsobem i nejtěžší, totiž s *20 000 mil pod mořem*. O tomto románu řekl, že když se děj odere na dřev, je to o tom, jak tři muži spadnou do moře a pak se stovky stran dívají oknem ponorky. Doplnil tedy další dějovou linii, kterou by mohl napsat i Verne, kdyby měl tak náročný čtenář a věděl dopředu, co všechno ještě napíše.

Následovala diskuse týkající se tradičních vernologických problémů, které jsou sice zábavné ve své akademické formě, ale poměrně dost obtížné, musíte-li je pro potřeby adaptace mistrových děl nějak vyřešit. Například v celé knize není naznačeno, v jakých mílech se to těch 20 000 počítá, nebo jak je to s věkem kapitána Nema. V Tajuplném ostrově, který je časově velmi přesně určen americkou občanskou válkou, je to již stařec, což koliduje s jinými romány. A jaké byl Nemo vlastně národností, původně to měl být Polák, ale pak se z něho s ohledem na ruské čtenáře stal indický rádža. Zajímá-li vás toto téma, něco si ještě poznamenal Šumař na:

sumar.bloguje.cz/661527.

● **27. února** mi napsal Kája Dvořák, že digitalizoval fanzin Ufik a chystá se na další (mail).

Odpoledne U Netopejra se mělo probírat organizování SciFaConu, leč Jita nedorazila, a tak Stáňa Lálová a zbytek společnosti vyrazily na výstavu fraktálového umění „Doporučená míra chaosu“ a já s Lenou/Jelenou domů, ona se učít a já konečně dodělat IK.

Spolek posílený o Darth Ziru, Ritchieho a manžele Pavlíkovi absolvoval (prý velmi zajímavou) výstavu, kde jim dílem vyhládko, dílem vysmádko. Zašli do nedaleké restaurace a nebu-

du prozrazovat, koho tam napadlo využít toho, že na stejné ulici bydlí Pagi. Zazvonili na něho původně jen proto, aby se proběhl těch pět neobyčejně vysokých pater (fanoušci dbají o zdraví svých radních), a když Pagi skutečně přišel, začali improvizovat na téma, že je k Pagimu pozval Lucas na oslavu Alexandra. Pagi je bez mrknutí oka pozval dál, museli si ty schody vyšlápnout s ním, hbitě uklidil žehličky prkno, vytáhl ze svých zásob víno a něco k němu a společně oslavili neznámého a nepřítomného Alexandra (Honza Pavlík dodatečně vytvořil teorii, že šlo o jeho dávno mrtvého dědečka, který je přivedl na myšlenku, že by jej měli uctít oslavou).

● **28. února** mi napsala Jolana, že objednala salonek na Jarní SSSR. Ruče jsem zrozeslal pozvánky a první potvrdil účast Honza Hlavička. Beru to jako dobré znamení. Pak jsem udělal chabý pokus dokončit korektury minulého čísla a bylo na čase se vydat k Netopejrovi (a užít si, dokud se to tak jmenuje, protože Karel prodejnu vnutil Jirkovi Pavlovskému, takže se asi brzy bude jmenovat **Black Books**). Přítomní akademici mi vnucovali své formuláře, ale ještě častěji se dožadovali nevyplněných, aby splnili svou povinnost na místě (Vlado Ríša měl omluvu, protože se ukázalo, že se přestěhoval – před čtyřmi roky). Celindra mi prozradila, že udělala postupy na lingvistice, a to byl asi i důvod, že se konzumace bílého vína zvýšila několikanásobně a alespoň ten večer nebyla kavárna prodělečná.

■ **29. února** jsme mohli ochutnat několik nových vzorků whisky z osvědčené řady „The McGibbons Provenance“ a jeden z nejlepších produktů palírny Springbank. Ochutnávkou provázel tentokrát pan Křenek, od kterého se přítomní dozvěděli mnoho zajímavého o whisky a její výrobě. Prostory Whisky shopu byly opět plně obsazeny a jako prémii mohli účastníci ochutnat speciální stáčení whisky Longrow.

Marvin

● **29. února** přijel do Prahy Miloš Ferko s přítelkyní Agátou, dali jsme si sraz na Florenci, kde mi Miloš předal antologie Fantázie 2006 a 2007. Rád bych mu v Praze dělal průvodce, ale

● **1. března** jsem měl cestu za rodinou do Jičína, pokud byste chtěli začít bohovskou zbabavu, představte si mě, jak pomáhám odtahovat z železničních kolejí spadlé stromy :-)

■ **1. března** došlo v Brně k Metrénskému incidentu, tedy k promítání tohoto fanfilmu ze světa Star Treku v kině Art. Po projekci se mnozí fanoušci přesunuli do restaurace Pohoda a později zástupci Kontinua a Pochmurné neděle ještě do pizzerie Al Capone.

Marvin

● **3. března** se v RUR objevila v antíku spousta úžasných SF knih, zase asi zmenšující se byt dohnal nějakého dinosaura, aby zredukoval svou knihovnu. Filip nám předvedl svou temnou stránku, když se nechal vytočit Jitkou, Honzovi Macháčkovi to připomnělo hádku v dlouholetém manželství.

● **5. března** středa u Netopejra, Karel je za pultem, Stáňa a Jita doladují SciFacon, já u baru ochutnávám vynikající tousty, musím očihnout, jak to ten Karel dělá, že je má tak křupavé a nadýchané. Nádavkem se pak ještě dovídám podrobnosti o oslavách Alexandra.

● **6. března** u Netopejra nebyvale plno, pravděpodobně předsmrtné vzepětí návštěvnosti, vybral jsem nějaké formuláře Akademie SF, vyslechl od Jolany, jak je Martinu Šustovi (stále

lépe :-), dověděl se od Egon, že na dubnovou veřejnou schůzku KJV získali Arnošta Goldflama.

● **7. března** jsem RIP předal poslední formuláře Akademie SF od protekčních opozdílů, příští týden nás čeká druhé kolo.

■ **7. března** se ve Whisky shopu slavily narozeniny pana majitele a paní Lady. Jako kolektivní dar dostal od osazenstva výborný 30letý rum Zacapa Centenario v dárkovém kuffíku se sklenkami. Na oplátku pan Burda otevřel všemi dlouho obdivovanou whisky Port Ellen. Zábava byla ukončena až někdy kolem půl desáté.

■ **8. března** se u Pet uskutečnilo plánované posezení nad naší operou. Díky absenci Amise a HT jsme se tomuto tématu nevěnovali naplno, ale i tak dílo konečně získalo hrubé obrysy. Pak došlo na Želví závody, Metro a po přesunu k nám i na Wii.

Marvin

● **8. března** jsme s Michaelou ke Klímovým dorazili takřka jako poslední, po nás se již objevil jen Viktor Janiš, „samozřejmě“ bez Haničky, stále zahrabané ve šlechtických rodech. Tím pádem nevím, co kdo přinesl na impozantní hodovní tabuli, a k velké lítosti JWP vám to musím utajit. Nicméně musím zmínit, že se šlo několik lahví vynikajícího bílého vína a že některým přiznal Viktor právo soutěžit s tím lepším z tchánova vinohradu. Hlavním tématem večera byla velká rána pro nás společenský život (ono překvapení, ke kterému jsme se nedostali u nás), Martin přijal místo ve Spojeném království a na několik let jej uvidíme jen o málo častěji, než když byl v předalekém Brně. Všichni jsme slibovali, že ačkoli do Brna jsme je snad až na Honzu Vaňka jr. nikdy nepřijeli navštívit, do Birminghamu se za ním určitě podíváme, zvláště pokud jej bude následovat i Vilma. Já poreferoval o právě dočtené knize Julianus od Gore Vidala, opravil jsem si názor na tohoto autora, kterého jsem měl za aktivistu, a zjistil jsem, že je to (dobrý) spisovatel. Julie Nováková nám líčila svou účast na Expedici Mars 2007, kde se vedle V. Remka setkala i se Sigmundem Jähnem (německým kosmonautem nám známým hlavně z Good bye, Lenin!). Jan Vaněk jr. během večera stihl přečíst Viktorovu knihu: Aloys Skoumal (1904-1988): V průsečíku cest české kultury 20. století – Sborník příspěvků ze stejnojmenného vědeckého symposia pořádaného Historickým ústavem Jihočeské univerzity ve dnech 11. a 12. listopadu 2004 v Českých Budějovicích, ostatní načetli podstatnou část minulého IK, který jsem čerstvě distribuoval, prohlédl jsem si nový úžasný Vilmin počítač, který Martin dovekl z USA (skládá se jen z monitoru – a klávesnice a myši a...). Všichni jsme se mimo jiné dověděli, jak správně konzumovat med, jak s ním zacházet při správném stolování a jak nejjednodušeji naznačit budoucímu zeťovi, že by to měl dělat také tak, viz Rubrika etikety „Dear Mary“ v týdeníku Spectator; ta o medu je na www.spectator.co.uk/the-magazine/life-and-lives/489021/dear-mary.html.

● **10. března** dorazil do RUR Pavel Komárek, jeden z nejvěrnějších odběratelů IK, vzpomínám si na něho ještě z doby pořádání prvního Parconu v Praze v roce 1987. Nicméně zaplatil pozdě a nejspíš tedy dostal vykuchaný IK, přísnost musí být :-)

■ **10. března** jsme byli ve Špalku na nové verzi westernu 3:10 Vlak do Yumy. Patričně ošuntělý realismus prostředí a poctivě vypravěčství bohužel zrazuje rozpačitý konec.

Marvin

S*S*S*R

● **11. března** nastalo Jarní SSSR. Účast mimořádně dobrá, mnohem lepší než když jsme se o to s Jolanou nějak výrazně snažili, a to ještě onemocněl JWP a nemohl ani Ivan Kmínek. Mimochodem problémy se zdravím měl kdekd, na Inku Hanušovou spadl parašutista a ještě neměla srostlá všechna žebra, Miloš Podpěra si zase na kole zlomil klíční kost.

Jako obvykle si Ivo Železný nechal ode mne a Frantý Novotného doporučit to lepší z vydávané produkce. Egon s Pavlem Weiglem zase skvěle bavili Sanču F.:

Začalo to odposlechnuto, pak Egon objasnil své vydavatelské úspěchy: Musí to být Conan a na obálce nahé ženy. Šéfredaktor jistého ostravského nakladatelství rozhořčeně protestoval, jak k tomu přijde, že Egon jich má na obálce osm a on jenom čtyři!

Pak jsem se totálně společensky znemožnila, když Richard řekl, že ceny Akademie přijede předávat Lukjaněnko.

„Hurá, živý Lukjaněnko, tak to si nesmím nechat ujít!“

Richard si nepovšiml mého postoje k cenám Akademie, ale k Lukjaněnkovi. I to stačilo. Jeho pohled mi dal najevo, že jsem blondýna navzdory temně hnědým vlasům až k pasu. Pak si uvědomil, že Egon a Pavel W. na něj zrají podobně jako já, a zamlouval:

„Mrtvý by mi byl k ničemu.“

„Jak to?“ podivil se Egon.

„Moh bys ho zpopelnit,“ poradil mu Pavel.

„A popel pak rozsypat na všechny strany.“

„To by bylo talentů!“

Radši jsem se Richarda ani nezeptala, jestli je Lukjaněnko dostatečně informovaný, že ceny poputují směrem od něj.

Pak nám Pavel Weigel prozradil, jak se projektuje komín, aby spad nespád rovnou člověku na hlavu. Od spadu pak byl už jenom krůček k dobře vypsávanému kanálu. Rozehrál nádherně dlouhou etudu „Krhůty“. Díky tomu, že čtu Interkom, jsem se chytla. Díky mé „chytré“ hlavě to chytání trvalo jen pět minut. Bylo to úžasně, kromě informací, které si každý může přečíst v Interkomu 12/2007, s. 20-21, jsem se dověděla další pikantní podrobnosti o kanálech a jejich vyústění potažmo čističkách a diasporách Krhůt. Třeba ve Francii, kde je snesitelná lehkost bytí. Emblem mezinárodního ženského symbolu na kapotě mě už dávno přivedl k podezření, že Renault musí mít nějaké slovanské kořeny a šíří slávu našeho lidu. Devocionálně v podobě vozu vepředu s mrakovem kosočtverce, symbolu krhůtské bohyně Kvakve, totiž byly tak uctívané pálení žáhy, že to nimi hnulo. Natolik, že žaha došla, musela být nahrazena benzínem a nefftou. Kam se hrabe Rolsrojs!

U toho mě napadlo, jaké multikulturní styky se asi uskutečňují při čelné srážce Renaultu s Citroenem, kterýžto má předsunutou šipku směřující vzhůru. K dobru jsem své asociace dát nestihla, Pavel pokračoval. A já se těším na další SSSR. Pusť vsjегда!

S Jolanou jsme zavzpomínali na časy bohatýrských SSSR, po kterých si musela brát den dovolené, a ještě před desátou se vydali domů.

Sanča Fülle a Zdeněk Rampas

Pražská vzpomínka na A. C. Clarka

Poslední z „velké trojky“ autorů tvrdí a na technické vize zaměřené science fiction 20. století, tedy té z dob před kyberpunkem a fantastickými rytířkami (Robert Heinlein, Isaac Asimov, Arthur C. Clarke) zemřel v úterý 18. března na Srí Lance. Jen fyzicky: kdyby nic jiného, jeho (a Kubrickova) Vesmírná odysea 2001 mu zajistila nesmrtnost.

Osobně si neméně cením jeho tři zákonů, které postuloval v Profílech budoucnosti (1962). Tady jsou:

- Když uznávaný, avšak starší vědec prohlásí, že něco je možné, téměř vždy má pravdu. Když řekne, že něco je nemožné, tak se velice pravděpodobně mylí.
- Jediným způsobem, jak poznat hranice toho, co je ještě možné, je odvážit se za ně, do toho, co je nemožné.
- Každá dostatečně rozvinutá technologie je nerozeznatelná od magie.

Nicméně jsa právě na horách, nechci se pokoušet o nekrolog, jen připomenout Clarkovu návštěvu v Praze v září 1977. Zúčastnil se tenkrát Mezinárodního astronautického kongresu, který se konal v podbabském hotelu Internacionál, nejslavnější ukázce stalinské architektury v této zemi.

Sám jsem tehdy poměrně náruživě psal a překládal žánr, jehož byl mistrem, snažil se o popularizaci vědy, a tak jsem se na kongres vetřel taky. Přítomnost celebrity (to slovo tehdy neexistovalo) nikdo neohlašoval a já na to přišel jen náhodou: ve výtahu se mnou jel stíhlý starší muž s brýlemi, který měl na klopě kongresový štítek právě s tímto jménem: A. C. Clarke – Srí Lanka. Když jsme vystupovali, odvážil jsem se zeptat, zda je skutečně „ten Clarke“. Nejdřív zavrtěl hlavou, že ne, ale pak ztratil nervy a kývl. Mluvit se mnou ale rozhodně nechtěl, protože nechtěl v téhle zemi dělat žádný rozhovor vůbec o ničem, natož o science fiction. Zatvářil jsem se asi tak zpráskaně, že mu povolily nervy podruhé a řekl, že budiž, když už jsem kolega autor, tak tedy o science fiction ano. Ale že když už se mnou má ztrácet čas, tak ať mu na oplátku ukázu něco zajímavého z Prahy, protože co se dělo na kongresu, ho zas až tak moc nebralo.

Sedli jsme před hotelem na tramvaj a jeli na Prašný most, kde jsme vystoupili a prošli hradem. Byl to takový podivný rozhovor: já kladl otázky po Vesmírné odysei 2001, on trochu odpovídal a přitom se ptal, co je to za katedrálu. Já rychle vychrlil, že svatovítská, a honem chtěl vědět, jak to bylo s nápadem

na telekomunikační satelity. Něco mi o tom řekl a tázal po podrobnostech druhého hradního nádvoří. Takto jsme dorazili přes řeku až do hostince U synagogy, tehdy ještě lidového.

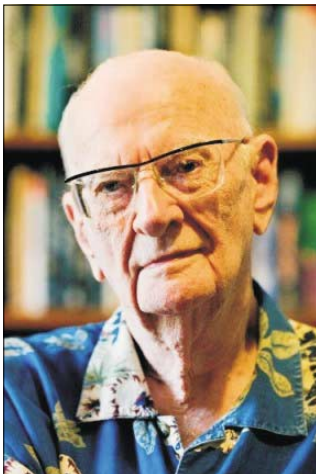
Cestou jsem ho zklamal, když jsem se přiznal, že typ tvrdé SF, kterou píše právě on, sice beru, ale přednost dávám autorům zaměřenějším víc na společenská než technická témata, a jako příklad jsem uvedl Ursulu Le Guinnovou. Ale to není vůbec SF, jen metafory skutečnosti, rozhořčil se.

V hostinci jsme se vrátili ke komunikačním družicím, nápadu, kterým předběhl dobu. Spekulovalo se tenkrát, proč si to nedal patentovat, přineslo by mu to miliony. Vlastně miliardy, jak později konstatoval sám, když článek, v němž o satelitech uvažoval, označil za to nejdůležitější, co kdy napsal. (Obávám se ovšem, že na světě je možná několik milionů lidí, kteří si myslí, že důležitější byly jeho romány a povídky, alespoň pro ně.) Každopádně tenkrát v té hospodě skončil ironickým konstатовáním, že k patentu je třeba přiložit funkční vzorek, a ten tehdy ještě nikdo na světě nedokázal vyrobit a hlavně vynést na oběžnou dráhu.

Od satelitů jsme se dostali k úvahám o tom, proč v prvních fázích závodu o vesmír měli Rusové takový náskok. Byl první, kdo mi řekl, co jsem se později dočetl jinde – bylo to poválečné rozhodnutí velení amerického letectva zaměřit se na vývoj strategických bombardérů a ne na rakety, které pak NASA jen těžko doháněla.

Pak jsme se vrátili na kongres. Když jsme se loučili, sáhl do kapsy a dal mi na památku takovou úplně obyčejnou propisku s nápisem Houston Space Center. Trochu mě to zklamalo, nemyslel jsem si, že jsme v Praze až tak zaostalí, že je nás třeba obdarovávat propiskami, a tak jsem chvíli odmítal. Skoro mi ji vnutí. Teprve když jsem v zápětí narazil na známého autora astronautických a kosmonautických textů Karla Pacnera, který se o ni začal vehementně zajímat, prohlédl jsem si pořádně, co je ta tužka zač. Ukázalo se, že je táž, kterou si brali astronauti na své mise – díky speciální natlakované náplni psala v beztlakovém stavu.

Musím se po té tužce podívat, možná ještě píše.

Jaroslav Veis

blog.aktualne.centrum.cz/blogy/jaroslav-veis.php

Trpaslicon 2008

Šestý roční setkání příznivců britského humoru a příbuzných oborů proběhl ve dnech 22.-24. února v prostorách ZŠ Květnového vítězství na pražském Chodově. Organizátoři Trpasliconu si naštěstí nevzali příklad ze svého většího zimněconového pražského bratříčka a zůstali ve stejných prostorách jako v uplynulých dvou letech, tudíž jsem byl ušetřen prožití a psaní úvodních kufrovacích odstavců. Díky kosmu za to.

V pátek jsem z Plzně směr Praha vyrazil hned po práci ve čtyři, tudíž jsem měl čas si trasu Zličín-Háje prodloužit zastávkou v Bontonlandu a k Václaváku přilehlých levnoknihoprodejních, aniž bych se připravil o trpasliconovské zážitky, protože conování mělo vypuknout až v sedm. Na Národní jsem seznal, že to v našem hlavním městě žije (v metru podezřelý maník s motorovou pilou, u východu z metra Svědkové Jehovovi útočící masivní letákovou kampaní), následně nakoupil levné filmové placky, které do plzeňských levnoknihoprodejen jaksí nedorazily, a pak už nasedl na trasu C. Řidič metra musel být nějaký příbuzný Rampy McKváka, protože místo v Hájích přistál už v Kačerově a dál se mu nechtělo, že si prý máme počkat na další soupravu. To za mých studentských matfyzáckých dob nebývalo, do Hájí jezdily soupravy všechny. Není nad zlepšováky. Po příjezdu do Hájí jsem ani nemusel kontrolovat čísla autobusů jedoucích k trpasliconovské ZŠ, protože na příslušné zastávce už čekal hlouček obatohovaných lidí včetně starého známého Molira, se kterým jsem se dal do řeči. Jeden z požadovaných autobusů vzápětí k zastávce přirazil.

Ještě hladčeji než cesta mi proběhla prezence, protože jsem byl odhalen jako sardenský reportér s volným vstupem, ještě než jsem se vůbec stačil být představit. Jelikož bylo krátce po sedmé, nemeškal jsem a vyrazil do tělocvičny na slavnostní zahájení. Tématem letošního Trpasliconu bylo „Mé lepší já“ (inspirace z trpaslíkovské epizody „Démoni a Andělé“), takže slavnostně zahajující stejně jako ostatní organizátoři byli neustále povznesení a jako oslovení používali zásadně bratrosesrování. Po zahájení jsem se nechal vtáhnout do nostalgických vod při rozjímání Kohyho, Rimmera a Hadatiho nad historií trpaslíkovského fandumu u nás a Trpasliconů jako takových. Opět jsem si jednou uvědomil, jak ten čas hrůzostrašně letí, protože na první Trpaslicon si vzpomínám, jako by to bylo včera, a ono už je to pět let.

Z nostalgických vln trpaslíkovského programového bloku jsem se následně nechal vytrhnout blokem Houseovským, který v pátek večer opanoval britcomovou místnost a kde už mezitím skončilo promítání *Černé zmije a A Bit of Fry and Laurie* a na představitelské přednášce i z obrazovky Novy známého arogantního doktora se chystala Ziina. Stejně jako už dvakrát při přednáškách na Festivalu fantazie a Festivalu fantazie speciál mě při pohledu na početné obecenstvo příjemně překvapilo, kolik fanoušků si mezi scifisty geniální *Dr. House* našel. Po Ziině byl na řadě Zedd s přednáškou „Měl by Dr. House vrátit diplom?“, kde se měl seriálu podívat na zoubek z medicínského hlediska, což by mě nemálo zajímalo, ale už jsem se musel přesunout do třetí a poslední programové místnosti (SF/F), proto-

že tam měl své pravidelné seriálové shrnovací povídání Case. „Letem seriálovým světem“ byl také hlavní důvod, proč jsem na rozdíl od posledních dvou ročníků dorazil letos již v pátek, předchází vychvalovaná Caseova shrnutí mi totiž unikla, což jsem letos nehodlal dopustit.

Case začal čerstvě skončenou scénářistickou stávkou, zrekapituloval osudy seriálů zmíněných minule a nakonec odprezentoval vyvolenou sedmičku novinkových kousků současně zahraniční seriálové sezóny: *Jekyll, Journeyman, Reaper, Terminator: The Sarah Connor Chronicles, Pushing Daisies, Californication* a konečně sitcom *The Big Bang Theory*. Poslední čtyři seriály jsem sice znal (a mohu rovněž vřele doporučit), ale přesto jsem si Caseovu zasvěcenou dvouhodinovku užil a přišťtě nejen kvůli ní přijedu v pátek zase. Po přednášce následovalo promítání přítomným diváctvem vybraných pilotních dílů, ale jelikož odbila jedna hodina noční a já byl unaven, odebral jsem se ke spánku do tělocvičny, kde sice ještě probíhalo promítání epizod *Červeného trpaslíka*, ale stejně jsem usnul, takže ani nevím, v kolik promítání skončilo.

Využití tělocvičny na spaní chválím, protože v uplynulých letech bývalo ve spacích třídách více než narváno, pro přišťtě by to jen chtělo dotáhnout do konce využití jedné tělocvičny na spaní a druhé na program, aby to nekolidovalo. Ale to je jen drobná chybička na kráse.

Sobotní program pro mě začal přesně tam, kde páteční skončil. V devět ráno totiž v tělocvičně začalo promítání epizod *The Big Bang Theory*. Přestože tento matfyzácký sitcom o geniálních fyzicích, kteří si dokonale rozumí s diferenciálními rovnicemi, ale plavou v kontaktech s opačným pohlavím, důvěrně znám, protože k němu překládám titulky, stejně mě dokázal přikovat na dvě hodiny před promítací plochu dataprojektoru. Je to jeden ze seriálů, který můžu sledovat pořád dokola a nepřestane mě bavit, a navíc sledování s publikem je přece jen něco jiného než o samotě za svitu monitoru.

Po promítání následovala v tělocvičně ochutnávkopřednáška „Jídlo v Červeném trpaslíkovi“, při níž tři slečny představovaly a příležitostně i připravovaly různá typická trpaslíkovská jídla. I na experimenty na lidech došlo, holt odvaha fanoušků nezná mezí. Ale o žádných nenadálých skonech v následujících hodinách nemám zprávy, tak snad všechno dobře dopadlo. Výsledkem bylo, že jsem dostal hlad, a tak jsem navštívil občerstvovnu, kde jsem zakoupil bagetu. Zároveň jsem narazil na Vaška Pravdu, který právě na chodbě rozestavoval svůj Pravdostánek, a jal se spolu s dalšími probírat detaily letního Festivalu fantazie, kde si druhým rokem ošéfuji seriálový SeriesCon.

Ve dvě jsem se z brainstormingu utrl a šel se mrknout do britcomové místnosti na dvě epizody amerického *Kanclu*, který osobně považuju za krapet lepší britského. Následně jsem si skočil svažit hrdlo, ale když jsem se zakrátko vrátil, abych zkouknul pár epizod *The IT Crowd*, už jsem se do příslušné místnosti nevešel, tak jsem se odebral natáhnout do tělocvičny a vyčkat příchodu páně Kantůrkova, který měl každou chvíli jako vrchol zeměplošského bloku přijít besedovat. Stalo se tak a na paškálu byl tentokrát nový překlad Trilogie o Nomech. Po hodíně jsem opět šel zkusit štěstí s britcomy, protože měl být před-

staven seriál, o kterém jsem v životě neslyšel a který měl velice zajímavou anotaci. Šlo o *Garth Marenghi's Darkplace*, což je, cituji: „Britský retrositcom, jaký jste neviděli a možná ani nechcete. Dr. Dagless otevře nedopatřením v nemocniční kantýně brány pekla a musí čelit zhoubné brokolici a vraždícím sešíváčkám.“ V předtím narvané místnosti už bylo naštěstí volněji (vešel jsem se i plastickým talířem se zakoupenou polévkou k večeri), takže jsem si mohl v klidu vyslechnout úvodní Rimmerovo slovo a zkontrolovat pilotní díl. No, nápad se seriálem v seriálu nebyl špatný, ale zpracování dle mého pokulhávalo. Škoda.

V šest jsem se vrátil do tělocvičny, kde pokračoval besedovací večer, tentokrát v podání Ivo Šmoldase a Jenny Nowak. A nutno říci, že Mistr opět nezklamal a byl stejně dikční a vtipný jako vždy. Jenny obstojně sekundovala. Následně jsem zaskočil do SF/F místnosti, kde úvodní Molirovou přednáškou začal šestihodinový blok věnovaný seriálu *Doctor Who*. Po výběrné přednášce následovalo promítání epizod, které jsem si nechal ujít, protože už se přibližila devátá hodina, s úderem které měli začít besedovat daběři, tradiční to vrchol každého Trpasliconu. Když jsem přišel do tělocvičny, byla už téměř zaplněná, ale přesto jsem jedno slušné místo našel a ještě okouknul podstatnou část maskovací soutěže. Za spousty masek nakonec divácké hlasování vyhrála i moje favoritka – slečna přeměněná v Richmonda z *The IT Crowd*.

Něco po deváté konečně dorazili daběři a to ve velmi slušné sestavě: Kamil Halbich (Rimmer), Zdeněk Dušek (Kryton), Martin Sobotka (Lister) a Jiří Prager (Černá zmije aj.), které ještě doplňoval režisér českého trpaslíkového znění. Hned na úvod vypadlo z Martina Sobotky, že nuceně od rána popíjel vodku a jiné likéry, a v tomto duchu se nakonec nesla celá beseda. Ačkoli se ostatní (předpokládám) střízliví kolegové snažili seč mohli, pan Sobotka byl k nezastavení, což ale nakonec ani nevadilo, protože ve výsledku byl večer sice méně informa-

ktivní než v předešlých letech, ale o zábavu nouze nebyla. Byli jsme například svědky toho, jak se zoufalý pan Sobotka snaží zahájit mezi přítomnými fanynkami konkurs na svou přítelkyni, protože je mu doma smutno, a rovněž tak splání nedávno zesnulému Heathu Ledgerovi, kterého pan Sobotka daboval a teď kvůli němu chudák přišel o práci. Mimochodem mě velmi překvapilo, když na dotaz, kdo je na Trpasliconu poprvé, zvedla ruku třetina tělocvičny (celková návštěvnost se vyšplhala na pěkných a ideálních cca 350 lidí), po šesti ročnících bych čekal samé staré harcovníky, ale zaplatkosmos za nováčky.

Sobotní večer jsem zakončil na whoovském bloku, kde jsem vyslechl Lytinu přednášku o hercích, kteří se za všechny ty roky v tomto kultovním seriálu objevili, a následně jsem se nechal Ziinou přesvědčit, abych přece jen dal šanci i poněkud svéráznému whoovskému spin-offu jménem *Torchwood*. Stejně jako předchozího dne jsem se v jednu v noci odebral odcestovat do říše snů a opět při tělocvičném promítání trpaslíkovských epizod záhy usnul.

V neděli byla na programu ještě spousta britcomového promítání (Hale & Pace, Stopařův průvodce po Galaxii, Spaced, Tenká modrá linie, Jistě, pane ministře a Mladí v partě), ale to už jsem si nechal ujít a hned ráno vyrazil zpátky na západ republiky, abych se mimo jiné uchystal k nočnímu bdění u Oscarů.

Musím říci, že Trpaslicon je rok od roku lepší a letošní ročník to jen potvrdil, a když vynechám chotěbořský Festival fantazie, což je poněkud jiná conová kategorie, mezi ostatními cony, které navštěvuji, jasně vyčnívá, dokonalou organizátorskou stránkou počínaje a atmosférou a šíří a originalitou programu konče. A když se tak koukám na formulář prvního kola Cen Akademie SF, fantasy a hororu, který mi tu čeká na vyplnění, nemůžu se zbavit dojmu, že minimálně nominace by trpasliconovcům v kategorii „počín roku“ velmi slušela, ať už letos za loňský ročník či za rok za ročník letošní. Co vy na to, kolegové Akademici? **Petr Řihánek**

Chotěboř – podzimní F/SF nášup

Čtenáři Sardenu jistě vědí, že od minulého čtvrtka do nedělního dopoledne byl odstartován další z podzimních conů. Fantásáci a scifisté si letos už podruhé vyjeli do Chotěboře, kde si zopakovali část přednášek a filmů, které proběhly na festivalu fantazie v létě.

Do hříšně vzdáleného města (rozuměj od Prahy) jsem vyrazila vlakem s partou z MaelströMu. Cesta proběhla hladce – seděla jsem na batohu a přes malé zpoždění jsem už v pět byla registrovaná a hurá ubytovat se do tělocvičny. K registraci musím podotknout, že ačkoli minule bylo fronty a všelijaké problémy, tak tentokrát vše proběhlo pozoruhodně hladce – možná to bylo dáno mým časným příjezdem a menším množstvím lidí. V tělocvičně jsem zabrala místo u zásuvky, vybalila svou nafukovací postel a počkala na Darth Ziru s Richem – respektivně na jejich kompresor :-). Ještě jednou vřelé díky za půjčení této šikovné věci.

Večer jsem programu moc nedala – nemít přednášku – asi bych ho celý prokecala na baru, a když nepočítám čajovnu, jsou poblíž tři. V tom dolním-venkovním jsem potkala Myšáka, teda Merlina se sithskou myší. (Kostým made in Elllie.) Honza Kantů-

rek povídal o Zeměploše, ale protože jsem se na jeho přednášku nemohla dostavit, tak jsem si jej aspoň vportrétovala ve vnitřním baru. Do Velkých vočí jsme vytáhli Jarka Mosteckého – Tomáš Němec tam měl pro Mistra překvapení – zátiší s Mistrovou fotografií a druhým vydáním Jarkova Conana v edici Pevnost. To zátiší je tam stále, knížku si Mistr odnesl.

Do tělocvičny jsem se vydala až pozdě v noci, a kdybych tam šla ještě později, jedině dobře, neb tam byla zima jako v morně – od půlnoci do osmi ráno totiž neběželo topení. Nu, zadržme člověk nemůže čekat žádné terno, utěšovala jsem se, když jsem až do rána cvakala zuby. Pár lidí si ale zřejmě stěžovalo a Vaškovi Pravdovi lze přičíst k dobru, že další dvě noci topení šlo, a přestože venku byla přes noc psí zima, spalo se bez problémů. Ostatní organizátoři podzimních/zimních conů spojených s nocováním v tělocvičnách by si z toho měli vzít příklad. (Nepočítám Fénixcon, ten je v hotelu, čili topení běží.)

V pátek až do dvou nebylo v programu nic, co by mě zaujalo, takže jsem byla s kamarádkou Janinou v čajovně – donesla jsem jí tam jeden kousek mého románu Grimoár kouzelnice Mra-

kuly (no tak, malá reklama je přece povolena, ne?) a pak jsem mazala do kina na animák o surfujících tučňácích – celkem jsem s tím byla spokojená, jednoduchý film akorát pro mě. Potom jsem zašla na Petra Čáslavu a jeho líčení cestovatelských zážitků z Číny a Tibetu. Čína je prý země, jež si člověk zamiluje nebo ho naopak naprosto odpudí. První, s čím se cestovatel musí vyrovnat, je smrad, který se sice liší svou intenzitou od místa k místu, nicméně vládne celé zemi. Dalším oříškem je jídlo – není drahé, ale je to v podstatě typovačka. Ať si objedná cokoli, nikdy není jisté, co mi nakonec přinesou. Tak třeba kuřecí prsíčka pokládá Číňan za největší odpad, zatímco vyloženou lahůdkou jsou kuřecí pařátky. A taky s oblibou pojídají hmyz a nejrůznější členovce. Na úřadech se člověk domluví jedině čínsky, a tak dál. No, stejně bych se tam chtěla někdy podívat. Za to návštěvu Tibetu bych si odpustila – krajina nekrajina – desetileté zlodějčky číhající na každém kroku s běhy rychlými jako blesk na mém foťáku bych asi nezkousla.

Zvládla jsem ještě dvě přednášky – Mythologii a život Mayů (Eleni Dimeisová) a Katovské řemeslo (Mefisto). Obě se mi líbily a zvláště u katů jsem ocenila příliv nových informací z osobního života mistrů ostrého meče. Sama jsem totiž měla přednášky o tortuře a popravách, čili je mi toto téma blízké... A potěšilo mě, že Mef se docela dobře obešla bez doprovodných obrázků – já je totiž také nikdy nemám, i když v poslední době je móda za každou cenu něco promítat.

Od sedmi večer měli přednášku-diskuzi na téma seriálu J.F.K. šéfredaktor Pevnosti Tomáš Němec a spisovatel Jiří Procházka, kteří jsou oba členové týmu a také do příběhů ostříleného agenta Jana Františka Kováře přispěli svým dílem. Hodně se mluvilo o obálkách, všech dvanáct knih (když nepočítám třináctou v přípravě) bylo vystaveno a jejich obálky následně promítány, aby se publikum mohlo vyjádřit, která je nejvydařenější. Já osobně jsem hlasovala pro obálku osmého svazku, a potěšilo mě, když skutečně dostala nejvíc hlasů. První obálky jsem přijímala celkem rozpačitě, ale pak se podařilo najít vhodné výtvarníky (přes internet!) a projekt vesele pokračoval (a pokračuje) dál. Padla také otázka, zda by bylo lepší, kdyby byly díly více či lehce provázány nebo naopak každý z nich zcela uzavřen. Z hlasování vyšlo najevo, že lehká provázanost dvou až tří dílů by čtenářům nevadila. Nakonec proběhl znalostní kvíz, jenže já musela běžet na svou přednášku – a vyhrávala se láhev Jelcinových jablíček, ach jo. Další podrobnosti o seriálu viz www.agent-jfk.cz

Noc jsem zabíla Planet terorem – filmem, o kterém mi bylo řečeno, že je to prý strašně strašidelný fujtajbl, pro jehož naturalistickou nechutnost prý diváci odcházejí z kina. No, to jsem si dala. Čekala jsem od toho ledacos, ale že to bude parodická hnusárna plná hlášek nikoliv.

Sobotní program byl neméně zajímavý, ačkoliv jsem nešla na dopolední debatu o paralelních světech. O tom, že nezdravě časně vstávání se nevyplácí, se na vlastní kůži přesvědčil Jarda Houdek. Před desátou ranní si ho totiž odchytil Vašek Pravda, aby prý naklusal do sálu místo jistých akterů, kteří se pro nekřesťansky brzkou hodinu nedostavili na minutu přesně (nebo vůbec). Však to také už předchozího dne dopře-

du dali na vědomí. Opravdu mě mrzí, že jsem o to přišla, stejně jako jsem zmeškala další debatu v neděli ráno. Deset hodin je zkrátka příliš brzo!

Opoledne jsem zaskočila na přednášku Vlada Riši. Šéfredaktor časopisu Ikarie mluvil o slastech a strastech svého řemesla a na závěr přečetl dvě ukázky z připravovaného pokračování Brunclíkových dobrodružství. Zatímco informace ze zákulisi vydávání časopisu působily místy komicky a místy naopak děsivě, závěrečné čtení navodilo příjemný dojem.

V devět jsem odpřednášla své popravky – děkuji všem, kteří oželeli Faunův labyrint a přišli si to poslechnout, a pak hurá do baru si svažit hrdlo. Závěrečný večer se vydařil, byla i diskotéka... No, zpětně se to jeví spíš jako zombiepárty, ale je to k tématu, tak proč ne.

V neděli už nás kromě dopoledního programu čekal jen odjezd – našťástí autem. Letošní speciál tedy splnil mé očekávání, ačkoliv se musím přiznat, že s předěšlymi ročníky nemohu srovnávat, protože mi nikdy nevyšel čas.

Díky všem a zase v létě!

Hanina Veselá

Skon 2007

Po rozpačitém prvním ročníku měli organizátoři Skonu co dělat, aby této akci vydobili slušnou reputaci. Z chyb se ale dokázali poučit a v sobotu 1. 12. v kině Aero šlo vše jako na drátkách. Čtěte dál a dozvíte se, jak jsem neumřel hladu na Skonu 2007.

Na Skon jsem doufal dorazit včas, ale stěží se mi povedlo stihnout druhý pořad programu, přednášku o béčkových filmech padesátých až sedmdesátých let. Ani na snídani nezbyl čas. Těžkou hlavu mi to ale nedělalo. Bylo mi jasné, že v programu najdu nějaký nezajímavý pořad, který mi umožní si odskočit na vydatný oběd. S kručícím břichem jsem ještě přestál velmi zajímavou přednášku zabývající se klasifikací hororových subžánrů.

Problémem akcí s jedinou místností vhodnou k přednášení a promítání je naprostá absence alternativních programových linií. Pokud se bez problému dokážu „utrhnout“ na conu, kde probíhá šest až sedm programových linií současně, jen stěží mě dokáže v křesle udržet jediná. To jsem si alespoň myslel. Když v půl jedné začínal pozoruhodný starý horor s mladým Christopherem Lee v roli profesora-černoknězníka, můj žaludek už volal (ano, nahlas) o něco k snědku. Naštěstí přímo v hale kina pomohla malá hospůdka s dokonale uleželým nakládaným hermelínem.

Opolední program zahrnoval dokončení průletu ukázkami z béčkových filmů (od 80tých let po současnost), překvapivě poučné povídky a upírech (ale kdo by věřil démonické krasavici alergické na česnek), informace o akci zvané ZombieWalk (vygooglete si to a 17. května nástup, pokud neumřu, budu tam, a pokud umřu, přiběhám se také, jen ušetřím za make-up a tekutý latex) a bez přehánění úchvatný Gothic belly dance. S břišním tancem, jak ho znám, měl málo společného, ale jednalo se o příjemnou změnu.

Ještě k programu: Vybrat pořady, které je možné uvést v kině, a doprovodit je audiovizuální složkou využívající možnosti kinosálu, která navíc zachovává ráz a atmosféru celé ak-

SFF TOP 14

1	Neff Ondřej	162,5
2	Žamboch Miroslav	90,0
3	Červenák Juraj	78,9
4	Rečková Jana	66,4
5	Mazurek Jiří	61,1
6	Novotný František	60,0
7	Lukačovičová Lucie	57,7
8	Válková Veronika	55,0
9	Schink Petr	54,4
10	Fabian Robert	53,0
11-12	Šlechta Vladimír	51,3
11-12	Nowak Jenny	51,3
13	Neomillnerová Petra	45,7
14	Mostecký Jaroslav	41,7

Přehled nejpublikovanějších českých a slovenských autorů, počítaném jako vážený průměr za poslední čtyři roky, má nového vítěze. Po čtyřletém panování Miroslava Žambocha postoupil z pátého na první místo Ondřej Neff, který v loňském roce zažíval publikační a reediční žně. Jana Rečková loni výjimečně nevydala žádný román a poprvé v historii existence žebříčku musela opustit medailovou pozici.

Na pátou příčku vyskočil nejužší umístěný nováček – Jiří Mazurek, a to především díky románu Želes a čtyřem povídkám vydaným v Ikarii. Druhé nové jméno se nachází o dvě příčky níže – Lucía Lukačovičová vydala loni román Vládcí času a navíc hojně publikovala v časopisu Pevnost.

Z nadějných jmen na nižších pozicích bych rád zmínil dvojnásobného vítěze soutěže Ikaros Jana Hlávku, který obsadil 21. místo, a Vlastimila Zábrodského, který skončil o tři příčky níže.

I když si nevedu celkovou statistiku vydaných děl, již z pouhého pohledu na seznam je zřejmé, že loňský rok nebyl k autorům a fanouškům žánru ve srovnání s minulostí vůbec skoupý. Ať se daří i nadále.

Rád bych poděkoval Zdeňku Rampasovi a Hanině Veselé za poskytnutí údajů, díky nimž mohl být SFF TOP 15 sestaven.

Milan Petrák

Scon 2007 (dokončení z předchozí strany)

ce, je velmi náročné na techniku, vkus a čas. Toho všeho se pořadatelům dostávalo v míře více než nezbytné. I doprovodnou výstavou jsem byl okouzlen.

Před promítáním původního „Texaského masakru motorovou pilou“ jsem stihl vyběhnout a koupit v blízkém kiosku bagetu, která mě udržela naživu až do oluputí večere. Měl jsem ale co dělat, abych ji v průběhu krváku udržel v sobě.

V klubu Styx později toho večera zábava pokračovala, tentokrát nevázaně. O tom ale nemá smysl nějak detailně psát, protože na nějaké EBM/Gothic párty už určitě každý byl. Nebo snad ne? Ale to se dá snadno napravit.

Organizátoři, tedy pokud vím klub Maelstrom a lidé od Sanctuary.cz pod vedením Lyrel, odvedli skvělou práci a příští Skon si vyznačím do svého kalendáře červeně, abych náhodou nechyběl.

Jarda Houdek

Nominace Akademie SFFH (pokr. ze strany 1)

Nadějný nováček / počín roku / zvláštní cena

Wojta Běhounek za bibliografickou práci
Ondřej Müller za antologii Imperium Bohemorum
Viktor Janiš za překlad a propagaci románu S. Clarkové
František Novotný za završení cyklu Valhala
Martin Šust za třetí díl cyklu antologií Trochu divné kusy

Nejlepší antologie

Antonín K. K. Kudláč a Ondřej Jireš: Pod kočičími hlavami (Triton)
Ondřej Müller: Imperium Bohemorum (Albatros)
Jonathan Strahan a Charles N. Brown: Locus – to nejlepší z fantasy a SF (Laser-books)
Martin Šust: Trochu divné kusy 3 (Laser-books)
Martin Šust: Plameny hvězd (Laser-books)

Nejlepší překladatel

Viktor Janiš
Jan Kantůrek
Petr Kotrle
Richard Podaný
Milan Žáček

Nejlepší nakladatelství

Argo
Laser-books
Polaris
Straky na vrbě
Triton

Nejlepší povídka

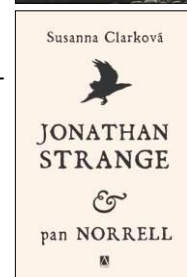
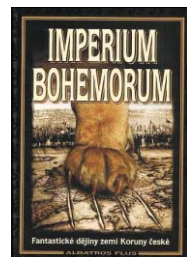
Wilma Kadlečková: O snovače a přemyslovi (IB)
František Novotný: Útok na oceán (IB)
Jan Poláček: Cesta hrdiny (IB)
Pavel Renčín: Jen tančí, nemluví, nespí (Pevnost 3)
Františka Vrbenská: Hra na tiché léto (PKH)

Kniha roku

Všechny výše uvedené knihy.

Ilustrovanou verzi seznamu nominací najdete na Sardenu.

Vyhlášení konečných výsledků Akademie a předání cen se koná na mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy v Praze na Výstavišti, a to v sobotu 26. dubna 2008 od 15.00 do 16.20. Možná dokonce bez přestávky až do 17.00, neboť součástí programu bude i beseda se Sergejem Lukjaněnkem a vyloučena nejsou ani další četná překvapení.

RIP/Akademie SF

Ako k SF prišla: Martina Pilcerová

Ceruzkové kresbičky pre Nikiho

(Interview s maliarkou Martinou Pilcerovou)

Martina, na Slovensku i v Čechách si známa predovšetkým ako autorka obálok kníh a časopisov. Táto tvorba ti vyniesla veľký úspech u našich čitateľov. Máš nejakú obľúbenú knihu, ktorú si ilustrovala?

Ťažko na túto otázku odpovedať. Sú knihy, ktoré rada čítam, a také, ktoré rada ilustrujem. Napríklad mám hrozne rada sériu o Vorkosiganovi, tie knihy čítam znovu a znovu, ale mám pocit, že na ne neviem trafiť tie správne obálky, pretože sú to príbehy založené viac na dialógoch ako na popisoch. Na druhej strane, veľmi rada ilustrujem knihy George R. R. Martina práve preto, že sú také vizuálne a kvôli ich tajomnej atmosfére. V podstate k sérii *Pieseň ľadu a ohňa* robím maľby asi pre tri rôzne publikácie, pre český preklad, pre nemecký preklad a pre americkú kartovú hru.

Hracie karty tvoria okrem obálok a ilustrácií nemalú časť tvojej produkcie. Pre koho momentálne pracuješ a čo táto práca pre teba znamená?

Momentálne pracujem najmä pre Magic the Gathering a World of Warcraft. K Magicu až taký silný vzťah nemám, hlavne je to asi preto, lebo ma niečo musí živiť. Zato Warcraft je niečo iné. Milovala som už prvú strategickú počítačovú hru a teraz som silne závislá na internetovej hre World of Warcraft, takže robiť pre Blizzard kartovú hru je veľmi zaujímavé a mne blízke.

Ako každý maliar, aj ty si iste sem-tam dačo namaľuješ len tak pre radosť. Čo býva tvojou obľúbenou inšpiráciou?

Dnes mám veľmi málo voľného času, skoro žiadny. Takže keď náhodou nemaľujem na zákazku (prípadne nehrám Warcraft), tak si robím ceruzkové kresbičky pre Nikiho. To je príbeh, ktorý sa pokúšam dokončiť asi od roku 1989. V skutočnosti je už vlastne napísaný dávno, ale v scenárovej verzii a postupne sa chystám dať ho do románovej podoby. Mám taký osobitne vyčlenený zošitok, do ktorého si skicujem rôzne návrhy prostredí z planéty Aykenu, a hlavných postáv, zbraní, rakiet a podobne. Chystám sa taktiež vrátiť sa ku klasickým maľbám a urobiť obraz veľkých rozmerov k môjmu príbehu.

Keby sa naskytila príležitosť a nejaký kupec by ti ponúkol slušnú sumu, predala by si takýto obraz?

No, konkrétne obrazy k Nikiimu by som nepredala, ani žiadny z tých, ku ktorým mám bližší vzťah. Možno pred pár rokmi, keď som ešte bola finančne zle zabezpečená, by som niečo podobné urobila z núdze, ale potom by som si to asi vyčítala do smrti. Tak, ako sa mi s jednou konkrétnou maľbou aj stalo.

To je škoda, ale možno teraz tú maľbu obdivujú tisícky ľudí. Podľa tvojich obrazov možno usúdiť, že miluješ prírodu, les, obzvlášť na jeseň. Je to pravda? Ktoré miesto máš najradšej?

Je to pravda, v lese sa cítim najviac doma. Väčšinu detstva som prežila v lesoch so svojou dýkou, prípadne v indiánskom oblečení. A jeseň je moje najobľúbenejšie obdobie. Mám rada aj jar, ale jeseň pre mňa predstavuje akési „volanie diaľav“.

Inak to neviem vyjadriť. Asi to bude tým vetrom, ktorý vtedy vždy vanie. Vietor vo mne vždy vzbudzoval pocit diaľky, teda putovania, čiže dobrodružstva. Mám veľa obľúbených miest, hlavne to, kde máme chatu. Ale rada spoznávam nové, neokukané miesta.

Vyštudovala si Akadémiu výtvarných umení v Bratislave. Je známe, že na túto školu si sa nedostala na prvýkrát. Ako sa ti podarilo preniesť cez sklamanie? Čo bolo pre teba hlavnou motiváciou dostať sa na túto školu?

Hlavne som cítila potrebu naučiť sa novým veciam a získať som tam oveľa širšie obzory. Veľmi mi to pomohlo. Nie som síce znamenanie barana, ale tvrdohlavá ako baran určite som. Proste som si zaumienila, že sa na tú školu musím dostať, pretože mi moja intuícia hovorila, že tadiaľ má viesť moja ďalšia cesta. Po rokoch som dospela k záveru, že je asi lepšie mať v zásobe aj nejaké alternatívy, lebo sklamanie sa potom znášajú veľmi ťažko. Dostala som sa cez ne až po prijatí o 5 rokov a nechcela by som sa do tých piatich rokov vrátiť nikdy v živote, ani za nič na svete.

Našťastie ťa počítačový nezdar neodradil – dnes si nositeľkou mnohých ocenení a o objednávky nemáš núdzu. Aké to bolo po skončení školy, keď si si začala hľadať prácu?

Pre mňa to bolo značne odlišné. Pretože ja som začala publikovať vo svojich pätnástich rokoch a počas školy som neprestala pracovať pre vydavateľstvá. Keď v tomto biznise totiž človek urobí nejaký sek, musí potom začínať od začiatku, a to som nechcela. Ťažké bolo akurát presadiť sa v zahraničí, hlavne keď ma všetci všemožne presviedčali, že je to nemožné a že je to mrhanie časom a energiou.

Tvojím vyučujúcim na vysokej škole bol prof. Vladimír Povič. Čím pre teba bol tento pedagóg?

No on si vždy hovoril, že je náš guru, a v podstate to úplne vystihol. To, čo ma naučil, vôbec nebolo maľovanie ako také, ale skôr prístup k celej práci, k zmysľaniu. Nedá sa to popísať, ale dostala som od neho naozaj veľa.

Pred pár rokmi si pracovala v Los Angeles na projekte Volkera Engela (robil napríklad špeciálne efekty pre Deň nezávislosti a teraz dostal cenu Emmy špeciálne efekty vo filme Bermudský trojuholník). Ako si sa k tejto práci dostala? Vnímali ťa filmári ako Slovenku ako niečo zvláštne, obmedzoval ťa niekto pri návrhoch alebo ti nechali voľnú ruku?

Predtým som robila na filmovom projekte "When the Music's Over" od Myry Cakan v Berlíne. Film sa nakoniec nikdy nenatočil, ale producenti kontaktovali kvôli špeciálnym efektom Volkera Engela. On nejako narazil na moju internetovú stránku a jedného dňa ma proste oslovil. Práca na jeho projekte bola pomerne náročná a aj tento film zatiaľ čaká na natočenie, tak ako mnoho iných rozpracovaných projektov. Musela som sa veľmi striktné držať popisov. Všetky maľby a skice museli byť presne podľa predstáv producentov. Mojej národnosti sa tam nikto nečudoval, lebo v Hollywoode je asi viac ľudí, ktorí nie sú Američania. Navyše celý producentský tím boli v podstate Nemci, dokonca na druhom projekte mali výtvarní-

ka Chorváta. Je to tam dosť bežné, ibaže človek musí ovládať angličtinu, dosť dobre na to, aby bol schopný pochopiť všetky požiadavky.

Aký film by si ešte chcela točiť a s kým?

No samozrejme svojho Nikiho. S kým? To neviem, lebo keď ho konečne dopracujem do formy, s ktorou budem spokojná, Peter Jackson alebo Ridley Scott už nemusia byť nažive. To bol, samozrejme, pokus o vtip.

Keby sa našiel na Slovensku režisér a ponúkol by ti vytváranú spoluprácu na filme, ktorý by sa odohrával na Slovensku, aká téma filmu by sa ti páčila najviac?

Určite niečo s akýmkoľvek fantastickým podtextom, či už viac k science fiction, alebo mytologické. Taká slovanská mytológia, to by ma ozaj potešilo. Niečo podobné by sa u nás rozhodne mohlo natočiť.

Maliarstvo je univerzálne zrozumiteľné umenie, človek nemusí ovládať žiadny cudzí jazyk, aby pochopil obraz. Tvoje maľby a kresby mali veľký úspech i v zahraničí. Kde všade si vystavovala?

Keďže hlavným domovom vedeckej fantastiky boli Spojené štáty, zameriavala som sa najmä na túto časť sveta. Vystavovala som na mnohých svetových stretnutiach sci-fi a fantasy v Los Angeles, San Diegu, San Antoniu, San Jose, Baltimore, Boston, Chicago, ale aj v Európe v mestách ako Londýn, Glasgow, Dortmund, Gdynia. Taktiež vďaka firme Wizards of the Coast som pozývaná na množstvo autogramiád v rámci turnajov v kartách Magic do miest ako Seattle, Paríž, Jamagata v Japonsku, Bilbao v Španielsku a mnoho ďalších.

Po všetkých tých svetových mestách, kde si už ľudia mali možnosť prezrieť tvoje obrazy, v máji konečne vystavuješ aj vo svojom rodnom meste, v Lučenci. Ako vnímaš tento fakt?

Pre mňa to už neznamená to, čo by znamenalo pred niekoľkými rokmi. Vnímam to skôr, že je to niečo, čo môžem urobiť pre svoje mesto. Pre ľudí, ktorí v ňom bývajú a ktorí ma poznajú.

Pri svojej práci sa často stretávaš s inými maliarmi – našimi i zahraničnými. Koho si najviac vážiš? Je medzi nimi nejaký tvoj vzor alebo vzory?

Keď som začínala, mala som mnoho akýchsi skalných vzorov, ktorých som sa nechcela vzdať. Ale časom sa to mení a postupne človek vníma iných výtvarníkov ako niekoho, kto vám vždy môže niečo nové dať. A nemusí to byť nejaký predbraz alebo veľmi známa osobnosť. Mojim dlhoročným vzorom bol napríklad Michael Whelan. Je to perfektný človek, a veľmi príjemný, tak ako Donato alebo Les Edwards, či Todd Lockwood, ktorý mi veľmi pomohol, keď som začala maľovať digitálne. Je ich však tak veľa, aj tých, ktorí sú ešte medzi nami, a aj takých, ktorí zomreli pred mnohými storočiami, že by na to určite nestačila ani celá strana.

Alexandra Pavelková

Původně připraveno pro časopis Fantázia, redakce děkuje Ivanu Al'akšovi za svolení k přetištění.

Jarní porada SFK ČS Fandomu již 18.-20. 4. 2008 v B/S.

Akademie SFFH týden potom: 26. 4. 2008 od 15.00 v Praze.

Žena z prvního století

Je to vlastně příběh cestovatelky časem. Jenže příběh z reálného světa, kde se necestuje „v čase“ strojem, ale „s časem“ skrz epochy, společnosti a kultury. Koneckonců, většina obyvatelstva ČR má za sebou jeden veliký výlet v čase z pozdně středověké ideologické monokultury do rané fáze moderní demokracie, takže ví, o čem je řeč.

Ayaan Hirsi Aliová se narodila roku 1969 v Súdánu, v zemi formálně muslimské, kde však valnou část života stále řídily ještě starší, převážně kmenové a klanové zákonitosti. Neklidná doba ji a její rodinu prohnala na čas i dalšími zeměmi: Saúdskou Arábií s její wahhábovskou formou islámu, pak Keňou a Etiopií v dobách, kdy tam získávalo stále větší vliv Muslimské bratrstvo. V roce 1991 se jí otec rozhodl provdat za krajana, Somálce z Kanady. Cestovala s „mezipřístáním“ u příbuzných v Německu a tam se také odhodlala konečně se začít rozhodovat sama za sebe a přikázané manželství odmítnout, i když jí rodový klan bude brát jako „zrádkyni“. Utekla do Nizozemska, tam u imigrační procedury uvedla jiné jméno (Ali byl vzdálenější příbuzný, původně se po otci jmenovala „Maganová“), získala občanství, doplňovala si vzdělání, začala se život jako tlumočnice při početných imigračních procedurách přistěhovalců z Afriky. Posléze se začala v integrační a imigrační problematice angažovat i veřejně, a protože šlo o téma, které tehdejší nizozemskou politikou silně hýbalo, stala se známou osobností. Vstoupila do socialistické Strany práce. Pro Thea van Gogha napsala scénář k dokumentárnímu filmu „Podřízení“, který popisoval subalterní postavení žen v islámu, včetně těch z přistěhovalčeských komunit v Evropě, kterým by zdejší zákony měly teoreticky zajišťovat úplně jiné postavení. Tím vším na sebe obrátila pozornost radikálních složek muslimské komunity, čímž začal její „rushdieovský“ život štvance, který se skrývá a žije neustále v doprovodu ochranky. Vše se ještě podstatně zhoršilo, když byl Theo van Gogh zavražděn a fanatický vrah zanechal na jeho těle vzkaz, že Ayaan Hirsi Aliová je další na řadě. Mezitím se rozhodla, že nestačí se samostatně chovat, ale je třeba i samostatně myslet, odpadla od víry a od Strany práce se přesunula k Liberální straně, za níž se dostala i do parlamentu. Nakonec byla v Nizozemsku zpochybněna její naturalizační procedura (právě kvůli oněm nepravdivým údajům, kterými se ale celé roky při veřejných vystoupeních nijak netajila), a tak raději odešla do USA, kde začala pracovat pro neokonzervativní „think-tank“ American Enterprise Institute. Jako štvanec pod neustálou hrozbou radikálů však žije i nadále.

To je život Ayaan Hirsi Aliové v kostce. (Mimoходом, v recenzované knize je všude tvar „Ali“, což respektuji, ale ve sporu o cizí ženská příjmení jsem prostě příliš na straně zastánců překlonaování, než abych byl s to to dodržet.)

Dnes český čtenář dostává do rukou vlastní životopis této svobodomyšlné dámy. Nad překladem původního „Infidel“ jako „Rebelka“ poněkud váhám (to slovo ve mně evokuje spíše západní teenagerku, která se dožaduje svobody poříditi si piercing a jezdit na motorce), ale uvykl jsem si nekritizovat příliš zozra tam, kde mě nenapadá lepší řešení, což je tento případ.

„Přesný“ překlad by zněl „Nevěřící“, ale z toho není poznat rod a navíc je to oproti „Infidel“ opravdu významově slabší. Dvakrát mě nenadchl ani podtitul „Odvracená strana islámu“, který v originálu není a kterým se český nakladatel zřejmě právě tuhle potíž pokusil vyřešit. Myslím, že mnohem víc tu jde o věci pozitivní, především o osobní svobodu a svobodu názorů a přesvědčení než o islám, který je prostě překážkou, jež se ve snaze o dosažení těchto hodnot postavila autorce v cestu – a již mohlo být i něco jiného, protože v rigiditě a názorové nepružnosti je nabídka na naší planetě téměř neomezená. Na druhé straně jsem coby pamětník ocenil, že nakladatelství Ikar se vlastně volbou tohoto titulu symbolicky vrátilo ke svým počátkům. Na počátku 90. let se totiž do naší první nakladatelské ligy vyšvihlo (kromě jiných faktorů samozřejmě) i obrovským úspěchem knih Betty Mahmoodyové, jejichž téma (nikoli však zpracování a zvolená forma) bylo poměrně podobné.

V čem je kniha Hirsí Alíové jedinečná a skvělá? Především v tom, že autorka, jako každý cestovatel v čase, přináší nové, neokoukané pohledy na realitu naší doby. A rozhodně tím nemyslím jen islám, i když ten byl a je jejím hlavním tématem (sama píše: „Byla jsem politička jednoho tématu.“). Ale ruku na srdce, svět je prostě poněkud příliš komplexní, takže všichni si jej zjednodušujeme názorovými prefabrikáty a z nouze se opíráme i o informace, jejichž přesnost není z největších. Ina Hirsí Alíová tak působila jako zjevení z jiného světa i v názorových komunitách Západu: v socialistické straně nebyla tak docela socialistická, v liberální ne tak docela liberální, mezi neokonzervativci není tak docela neokonzervativní. Kdyby si z tohohle slovního spojení neudělal tak brutální legraci jistý český film, řekl bych, že kamkoli Ayaan Hirsí Alíová přijde, tam „nastavuje zrcadlo“.

Socialistům připomněla, že před stovkou let se vyprofilovali nelítostnou palbou do křesťanství – a teď se panicky děsí sebekrotší kritiky islámu, aby neurazili náboženské city přistěhovalců. Liberály přiměla, aby iniciovali zkoumání, ke kolika „vraždám ze cti“ v Nizozemsku dochází – a oni udiveně zjistili, že ačkoli to ve své dobrodušné naivitě považovali za problém tak okrajový, že není ani třeba vést příslušné statistiky, za celý rok v pouhých dvou z celkových 25 policejních okrsků Nizozemska bylo „zabito ze cti“ jedenáct muslimských dívek. A teď zase neokonzervativcům „kází kádrový profil“: jeden by si je představoval, když to trochu zkarikují, jako modrooké blond árijce s prapodivnými svazky s tím, čemu se u nás před revolucí říkalo vtipně „vojenskoprůmyslový komplex USA“ – co mezi nimi krucí dělá mladá černá žena ze Somálska, feministka s částečně socialistickými názory?

Kniha také nabízí i jistý nečekaný pohled na Afriku. Když to opět přeženu, jeden by si naivně mohl myslet, že všichni Afričané budou asi bratři, spojení společným postkoloniálním traumatem. Ayaan Hirsí Alíová ovšem poznala i „rasistickou“ tvář Afriky a třetího světa vůbec: Somálci pohrdají Keňany, Saúdové považují za nižší bytosti všechny Afričany, naprosto nerovnoprávné, rasistické, xenofobní nebo sexistické vztahy existují i na mnoha dalších osách, nejen mezi národy, ale i mezi kmeny, klany, pohlavími, generacemi. Když se řekne „rasismus“, myslí se tím téměř vždy bílý rasismus. Proto člověka překvapí, že tyto vztahy v Africe jsou útlakem, násilností i zakořeněností (a tím, že na rozdíl od Západu se s nimi málokdo pokouší něco dělat) vlastně horší než obdobné problémy Západu.

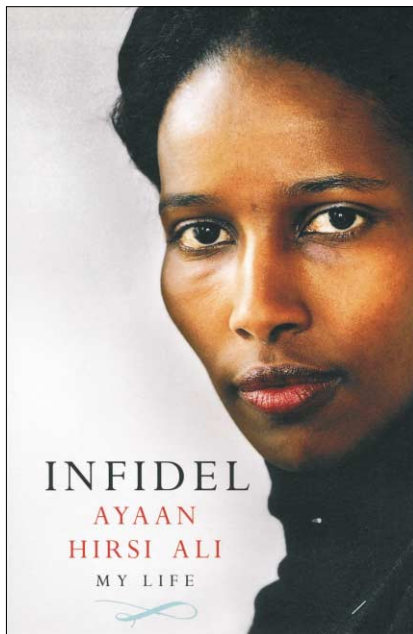
Celý náš svět je v pohybu. Snad se suneme od středověku k moderní době, ale možná se hroutíme i zpátky – kdo to ví? Mezi epochami sem a tam putují miliony, desetimiliony lidí. Nemám ani špetku chuti se jakkoli pouštět do v poslední době tak módního mudrování o islámu (Je demokratizovatelný? Reformovatelný? Jaký podíl tvoří radikálové? Jaký podíl

tvoří ona bájná „umírněná většina“? Kde se rodí terorismus a čím je vlastně způsobován?), protože jde o problematiku tak složitou a neprůhlednou, že skutečně podstatnou odpověď přinese jediné další historická praxe. Každopádně však je příběh Ayaan Hirsí Alíové příběhem o lidské svobodě – a o nevykořetelnosti lidské touhy po ní. A přináší, jako ty známé anglické anekdoty, jednu dobrou a jednu špatnou zprávu. Tou špatnou zprávu je, že Ayaan Hirsí Alíové změnili fanatici život v peklo až poté, co se, odpusťte mi to zlehčování věci tak závažné, pokusila svůj stroj času proměnit v cestovní kancelář, se kterou by se do moderní doby mohli dostat i další milovníci individuální svobody. Dobrou zprávou však je, že kdyby se věnovala čistě individuální časové turistice, mohlo jí to projít, ne sice zcela bezbolestně, ale přece jen mohlo – takže tatáž naděje je tu i pro další lidi podobných názorů.

Pročetl jsem si v zájmu vyváženosti i řadu negativních recenzí na knihu Ayaan Hirsí Alíové. Kritika míří téměř jedním směrem: Ayaan Hirsí Alíová je nenávidná štváčka. Připomnělo mi to (sakumprásk, včetně výběru slov) doby před revolucí, kdy se taky většina Čechů dozvíдалa, že emigranti jsou nenávidní štváči. Když se po roce 1989 vraceli, kdekoho překvapilo, že Tigrid či Kohout jsou vlastně docela milí pánové. A ani v knize Ayaan Hirsí Alíové nenajdete nenávisť, co by se na nehet vešlo. Zato hodně smutku – a taky kus naděje.

Richard Podaný/Kavárna MF Dnes

Ayaan Hirsí Alí(ová): Rebelka. Ikar, Praha 2008, 392 stran (plus osm stran barevných příloh), doporučená cena: 279 Kč.

Převtělení Timothyho Archera

Vzdor tomu, že Převtělení Timothyho Archera je posledním románem Philipa K. Dicka a dokonce pokračováním románu Valis, je jeho duch propastně jiný, což na prvý pohled zahlcený lavinami hororů, úvah a teologických výkladů možná ani neuvídíte. Ačkoliv i tato kniha je popisem zacyklení ve zpackaném životě, teologický výhled z něj je na rozdíl od Valisu propastně jiný.

Tato kniha je pomníkem a životopisem Jamese Pikea, episkopálního kalifornského biskupa, ale i experimentátora na poli spirituality. Druhý, často zdůrazňovaný detail je, že vypravěčem je žena, která se dokonce dá nazvat kladnou hrdinkou: Angel Archerová, vdova po synu Timothyho Archera. Její manžel Jeff ukončil život po drogových experimentech sebevraždou, čímž uvrhl otce do útrpného hledání, nebo lépe řečeno vtrhl jej z episkopální ortodoxie.

V knize překvapí lavina českostí: Tatra T77 a mnohem související Valdštejnská trigonie Friedricha Schillera, o té se mluví dlouho, dojde i na srovnávání Valdštejna s Hitlerem. Je zajímavé, že už v téhle knize Dick píše, jak se financovala IRA, z darů amerických Irů.

Suverénní Timothy, věren tradici pití vína po kázání vody, sbalí po prvním setkání Angelinu kamarádku Kirsten. Kirsten má schizofrenního a autistického syna Billa. Jeff žálí na Kirsten, která jej vzrušuje a zároveň mu bere otce. Kirsten má rakovinu a končí život sebevraždou. Timothy hledá kontakt s mrtvým synem. A mezi tím je duchovní tápání.

Právě úhlem pohledu Angel však kniha získává naprosto civilní ráz. *Všechna ta léta, co jsem pročekala v knihovně, mi vůbec nic nedala. ... V Kalifornii nakupujeme osvícení úplně stejně jako hrášek v samoobsluze, na váhu a podle velikosti.* Ale povídačky nestačí, a tak ani Angel nevystačí s přednáškami o sůfismu v rádiu a navštěvuje Edgara Barefoota, gura z hausbótu osobně (je odrazem Alana Wattse, jehož knihy o zenu vyšly i v češtině).

Když má váš pes nebo kočka hlad, mluvíte na ně? Ne, dáte jim najíst. Já vám dávám najíst, ale vy to nevíte. Celou knihu bude trvat, než to Angel pochopí. Mezi tím se bude proplétat

peripetie a vztahy svého života, marihuanou a kariérou šéfové obchodu s hudebninami (to dělal i Dick); řešit smrt Jeffa a sledovat Timothyho.

Satan chtěl co nejlépe poznat Boha, proto se jím na chvíli stal, i když věděl, že bude zatracen a Boha ztratí na věčnost... Jeff jen hledal masku, jak se vydávat za svého otce, ale nevyšlo mu to. Jeffově smrti je tak dán duchovní, gnostický rozměr. Gnose má však v Převtělení jen malou roli.

Celou knihou se proplétá učení sádochovců (v češtině občejně Saduceů), respektive jeho klon. Kristus zůstává omylem, ale boží přítomnost – anochi je houba, muchomůrka červená. *Allegro vyvodil, že raní křesťané byl tajný houbičkový kult; vyčetl to mezi řádky v Novém zákoně.* Tak daleko se dostal Timothy Archer od odmítání glosolálie (při Letnicích přece okolní lidé Apoštolům rozuměli, to není glosolálie, to je xenoglosie).

Pozorný čtenář může sledovat postupný přerod biskupa Archera z playboye duchovního světa hledajícího poznání Boží tváře pro svou slávu v hledače kontaktu se svým synem. Do jakých hlubin okultismu musí upadnout titán bryskní teologie? Kolik sil musí mít, aby znova vstal a zkusil další slepou cestu? Jaká je cena za to, že pochopit pozdě? Kromě smrti ve vyschlém izraelském vádí?

Pro vás je to možná únavné žvanění, ale pro mě je to něco úplně jiného: zoufalství mého srdce. Vlastně se dá říci, že tato kniha (stejně jako Valis) je spíše moderním divadelním kusem než románem. Kus vyprávění. Kus života. Kus osudu.

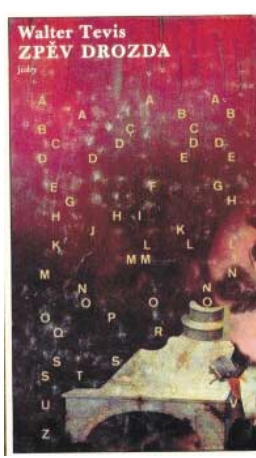
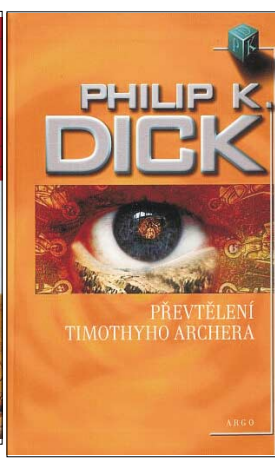
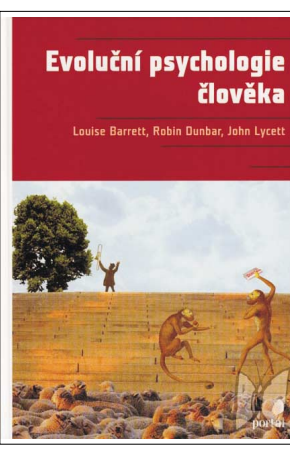
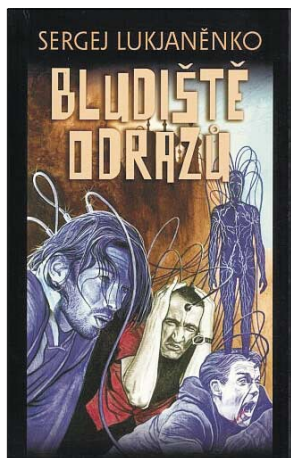
Svět Angel Archerové je rozmetán, všichni jsou mrtví, zůstává jen Bill Lundborg, *první blázen mezi námi, který se zbláznil jako poslední.* Jak lidský závěr zcela nelidského Dicka. Převtělil se Tim? Měla pravdu Angel? A jak si s ní vlastně poradila?

Tim se postavil trestajícímu osudu, neutíkal, nevzdal se. To nám chtěl Dick říct, sám se hodně nahledal.

„Jsem Tim Archer,“ řekl...

Vydalo Argo v roce 2007. Psáno pro Knihovnici.

Jarek Kopeček

Starý pecky jsou hezký aneb zní Zpěv drozda

Ponocoval jsem. Po páté jsem nešel spát už hodně hodně dlouho. Jak se mi to stalo? Četbou. Uznal jsem, že je čas dohnat vzdělání ve starých sci-fi kusech, a tak jsem se vrhl na několik restů, u nichž se stydím, že jsem se jim doposud vyhýbal. A to nebylo nijak složité se k nim dostat – mám je v knihovně.

Konečně jsem tedy včera nad ránem dočetl Zpěv drozda Waltera Tevise. O kvalitách knihy vím léta, jen nějak nebyla příhodná chvíle. Nuž, zahajme tedy velmi nepravidelný seriál Starý pecky jsou hezký a pusťme se do recenzování knih, které mají už nějaký ten křížek za sebou...

Situace

Američan Walter Tevis napsal Zpěv drozda (Mockingbird) jako svůj třetí román v roce 1980. V Československu vyšel v kongeniálním překladu překladatelské legendy Miroslava Jindry o pouhých šest let později a je jasným důkazem toho, že i tehdy vycházely kvalitní knihy. Je pravda, že téma naprosto selhavší kapitalistické konzumní společnosti zřejmě výrazně napomohlo vydání, ale to nic nemění na kvalitě románu.

Ještě před recenzí samotnou je třeba vrátit se k práci překladatele. Jindra už v polovině 80. let dokázal naprosto přesně vystihnout všechny termíny, které zdomácní ve středu Evropy nejdříve za patnáct let. Propast více než dvacet let, které v jazyce rozhodně neznamenají málo, je prakticky nepostřehnutelná, což se často nedá říci ani o překladech z další dekády. Snad jediná neaktuálnost je spojení Tabasco sauce, což je třeba uvést ne jako výtku, ale jako hlubokou poklonu nad výjimečně odvedenou prací.

Časoprostor

Tevis čtenáře přivádí do roku 2467, kdy je celá decentralizovaná lidská společnost neplodná a závislá na narkoticích (Řekl bych, že to všechno začalo, když se lidé naučili rozdělovat oheň, který jim vyhříval jeskyně a pomáhal odhánět nebezpečné dravce. A skončilo to dlouhodobě působícím valiem.). Lidstvo svěřilo svůj osud do rukou robotů a žije jako stádo individualistů s potlačenou schopností přemýšlení a citů („Se sexem se moc nepárat“). Populace světa je snížena na několik desítek milionů lidí a stále se tenčí. Schopnost čtení – ústřední motiv celé knihy – je považována za trestnou, ale již stovky let ji nikdo neovládá.

Román

Tevis postavil celý příběh na třech postavách. Hlavním hrdinou – a je to hrdina vývojového typu jak má být – je Bentley, univerzitní profesor, jenž se náhodou naučí číst z dětské knížky.

Druhá postava – Bob, robot deváté generace – splňuje roli božské bytosti, hybatele veškerých událostí, jichž se kniha týká. Navíc poskytuje Tevisovi protiváhu k otázce samotného křesťanství, jehož se snaží zhostit jako jedné z posledních hodnot lidského bytí zmračeného a zdegenerovaného lidstva.

Poslední z trojice je Mary Lou, poslední plodná žena planety Země. Právě ta je ale nejslabším článkem Tevisova vyprávění. Je to právě Mary Lou, která vyznívá nekonzistentně a stává

se obětí Tevisova nezřídkeho sklonu k prvoplánovitému symbolistickému kýči. Hned v úvodu knihy, která od začátku strhuje velmi živoucím popisem znovuoobjevování schopnosti číst, nechává autor Mary Lou v ZOO rozbité sklo velké akvária, kde se kolem stromu ovíjí obrovská robotická krajta. Mary Lou neváhá a utrhne ze stromu jediný umělý plod.

Podobně polopaticky zachází Tevis v souvislosti s Mary Lou s křesťanským mýtem víckrát – robot ji po dobu těhotenství nemenuje jinak než Mary a autor to nezapomene zdůraznit.

Podobných situací kniha obsahuje povícero, ale pokud by se měly vyjádřit tyto neumělé situace v poměru k dechberoucím pasážím, bylo by to pouhých pět procent kýče na devadesát pět dílů románu, který zejména dnes přímo děsí svou aktuálností. Tevis velmi přesně na samém počátku 80. let minulého století reflektoval lidskou tendenci (v Americe již velmi patrnou) přechodu z kultury čtené na kulturu obrázkovou. Nechota lidí přemýšlet („Když si nevíš rady – pusť to z hlavy!“), mít zodpovědnost za cokoli včetně svého života, to jsou hlavní témata, kterým román nastavuje zrcadlo.

Pokud se Tevis v něčem netrefil, není to lidské chování a vývoj společnosti, je to pouze datace. Tevis byl optimistický a daroval lidstvu dalších téměř pět set let (pravda, včetně třetí světové války), ale tempo globalizace a lidského opouštění složitých cest, stejně tak na straně druhé vývoj technologií, jdou vpřed mnohonásobně rychleji, než předpokládal. Jasným důkazem tohoto tvrzení je replika nejdokonalejšího lidského výtvaru, nesmrtelného robota deváté generace Boba Spoffortha: „Vy s tou svou televizí a se svými drogami... A to si říkáte Homo sapiens!“

Bentley

Nejvíce pozornosti si zaslouhuje postava Bentleyho, prvního člověka po stovkách let, který se naučil číst. Právě na něm Tevis demonsturuje psychiku lidí vyrůstajících mimo klasický rodinný model v internátech, děs ze všeho, co by narušilo soukromí a individualitu, děs ze všeho, co není povolené.

Jen náhodou se z další ovce proměnil právě v Homo sapiens. Díky čtení dostal příležitost konfrontovat svoje myšlenky nejprve s knihou, později s Mary Lou. Právě čtení odstartovalo jeho putování za hledáním vlastního osudu, tedy za něčím, o co se možná žádný člověk nesnažil celé stovky let (i když důvod jeho telefonátu do New Yorku a oznámení pozoruhodného objevu je ve světě psychického naprogramování dost zastřený a podivný). A právě tato skutečnost – hledání vlastního člověčenství posledním a zároveň prvním mužem, kterého tato otázka zajímá, činí ze Zpěvu fascinující čtení.

O putování hlavního hrdiny a o motivech, jichž se Tevis tu lehce, tu hlouběji dotkne, by se dal bez obtíží napsat několikastránkový rozbor (Kdy jste naposledy četli knihu, která by si o něco podobného přímo říkala?), ale toto je stále ještě blog a ne literární časopis. Proto zde psaní o Zpěvu drozda zaznívajícím z lesa ukončím. Polovina čtenářů blogu jej bezpochyby četla. Druhá by to měla co nejdříve dohnat. **Sumář (bloguje)**

Bludiště odrazů

Píše se rok 1997. Internet a e-mail se šíří světem, ba i Českem, a přesto že hlavní vlna nadšení sítí ještě nedorazila, v panelovém domu v Alma-Atě již sedí syček jako sto let předtím na těšinské věži. Sedí a píše. Píše o příchodu opravdové virtuální reality v době připojení přes modem a šestnáctibarevných stránek. Píše o virtualitě, která je mnohem dokonalejší než cokoli tehdy dostupného, a to vše díky vynálezu Dmitrije Dibenka, který obdivoval Castanedu, meditoval a kouřil trávu. Jeho program na usnadnění meditací umožnil lidstvu vstoupit do virtuální reality – okouzlené podvědomí z jednoduché grafiky a plechových zvuků učinilo reálný svět. Sen výrobců virtuálních helem se splnil!

A v tom světě je Leonid diverem – potápěčem, ale to se moc neříká, není to cool, hackeři si ostatně také neříkají sekulové. Hackeři věříli, že jim virtualita bude patřit – stvořili ji, ale jsou vůči ní bezbranní. To je právě ta podvědomá stránka Dimova programu Deep – Hlubina. Průměrně jeden ze 300,000 si dokáže ve virtuálním světě uvědomit opravdovou realitu, vstoupit ze snu a konat zázraky. Pochopitelně toho používá v duchu conanovské tradice k loupení. Podobně Ljoňka (to je pořád Leonid) loupi soubory, jenom že to vypadá spíše jako když Indiana Jones vylupuje hrobky.

Jelikož už Lukjaněnka známe, je jasné, že nezůstane při žertovných popisích každodenní práce nepolapitelného bojovníka za rovný přístup k informaci. Nejen že je chycen vládci virtuální korporace Al-Kabar (vlastněně kupodivu Švýcarský německého původu), ale je mu nabídnuta spolupráce při jistém delikátním úkolu. Když je pak zmydlen záhadným mužem bez tváře jen proto, aby dostal nabídku zcela nedostupného odpustění všeho, je nasnadě, že se do problému cele vrhne, ačkoliv několik stran srdnatě vypravuje, že ne.

Tím se dostáváme k Bludišti smrti, jednomu z hlavních pilířů příběhu. Je to Doom, respektive jeho virtuální, stále doplňovaná, vylepšovaná a obměňovaná verze. Kolem herního areálu, do kterého se pochopitelně vstupuje za úplaty, jsou hráčské hospody. Kdo hrál Wolfensteina, je v nich považován za poloboha. Zde je dobré zmínit se o poplatnosti době. Bože, jak jsme byli tehdy naivní! A byly to větší autority, které tvrdily, že internet znamená svobodu a že v něm můžeme všechno. Stačilo 11 let a hle, i před komentováním novinového článku se musíme legitimovat.

Kdepak úplné utajení identity, nemožnost zjistit, odkud se připojujeme, atd. Beru to jako takové nostalgické dohořívání ideálů tvůrců kyberpunku. Jinak bych si musel začít smyslet, že Lukjaněnko je bláznivý snilek. Pravdou je, že to byly opravdu pionýrské doby, vždyť ještě vychvaluje piva Heineken a Kronenburg! České pivo je poprvé zmíněno na straně 293.

Abychom se však vrátili k příběhu – ve 33. levelu Bludiště smrti se poflakuje Smolař, takový divný týpek, co vždycky umře. Problém je, že je tam druhý den v jednom kuse. Kdosi již větrí, zatímco ostatní se jen strachují. Na této malichernosti vystaví Lukjaněnko příběh, který sahá ke stejným kořenům jako Hvězdy, ty studené hračky. Olbřímí epopej hledání svobody, odolávání samotě, hledání lásky, a to vše v intencích široké ruské duše.

Ruská duše s sebou nese ruské reálie, od přísloví – *Starý kůň oře rovné brázdy*. – až po národní specifika: *Necitil jsem se opilý. Čtyři láhve piva nestojí ani za řeč. A koňak se nepočítá vůbec*. nebo: *Barman už jí podává sklenku bílého vína. Chilské, značky Imperátor. Má vkus*. Ano, děsivý, asi jako labužník, který se těší na rukou gabunské venkovanky ušťouchané batáty z šest let starého (a nemytého) plastového lavóru. Z krajových specialit mne zaujal ještě recept na svažené víno: skořice, vanilka, muškátový oříšek, pepř a koriandr. Výhledově vyzkouším, ale ke koriandru ve svařáku zůstávám skeptický.

Mnohdy tyto malé detaily ze vzdálené země hovoří „všelidskou řečí“: *Z domu vyjde Stierlitz... Postačí zde pobýt půl hodiny a člověk uvěří, že Kain zabil Ábela za vyprávění vousatých vtípů*. Svě se v dalším dovědí i různé herní komunity, za všechny uvedme alespoň: *Conan, vítěz nad hobity*.

Z nejoblíbenějších virtuálních zábav nám zbývá už jen sex, na který v knize také dojde a také způsobem dějově významným. Právě z virtuálních kreseb virtuální sexuální pracovnice je odvozen název knihy. Po všeobecně filozofickém úvodu: *Svět se stane skutečným jen tehdy, když dostane naprostou svobodu*, si autor začne přihřívát svou psychologickou polívičku: *Psychologie je všeobecně pokládána za jednoduchou vědu. Lidé neschopní samostatně zatouct hřebík nebo zřymovat pár veršů naprosto nepochybují o svých schopnostech chápat a soudit jiné*. Když se dovíme, že výše zmíněná pracuje na disertaci: *Sublimace anomálního chování v podmínkách virtuální reality, je jasné, že to bude láska! Všechny patologie jsou stejné, a když znáš jednoho psychotika, můžeš předvídat chování tisíců*.

Napsali jsme si na prapor svobodu v naivní víře, že svoboda je více než láska. Tento leitmotiv celé knihy se projeví jednak v rovině lásky partnerské, jak bylo nastíněno o odstavec výše, a jednak v rovině takřikající lásky k vlasti. Zvláště ta druhá umožní široké uplatnění zásady: *Když brání morálku, lidé se mění ve zvěř*. Tato část je opravdu hluboce ruská: *Na co máme právo? Máme právo po někom cizím žádat obět, když zároveň požadujeme svobodu pro všechny?*

... *zrcadla jsou příliš poslušná, divere. Poslušná a lživá*. Zrcadlení se však odráží i v dějové části knihy, tam bych řekl, že vidím Matrix a tvůrce-kyberpunkery. Ne že bych viděl přímo opisování, ale je to, jak kdysi říkal Nohavica o písni Jdou po mně, jdou – vyžraná rytmička. Vzdor užitym polotovarům Lukjaněnko nachází vcelku netradiční vyústění. *Když zabloudíš v zrcadlovém bludišti, rozbij zrcadla a vyjdi ven*. Tuším, že ve druhém díle si přečteme, jak si na odchodu zarazil střepeč do paty.

Uhrnem tedy další zajímavý Lukjaněnko. Nezařadil bych ji sice do výběru „nezbytné k přečtení“, to možná pro zájemce o dobové názory na virtuální realitu, síťové aktivity a lidskou naivitu ve vztahu k moci. Kdo jej má rád, určitě se dobře zabaví, ostatní se nebudou nudit. „Na této knize, která mi nepříjde tolik akční jako Hlídka, je velmi dobře patrné, jak dobrý vypravěč Lukjaněnko je, jak je dobrým Deepem stahujícím do hlubin svého textu,“ poznamenal jsem si při čtení knihy. Je to zvláštní, protože kniha je více akční a méně dumací než Lukjaněnkovy novější kusy.

Vydal Triton v roce 2007. Tož, dáte mu 219,- Kč?

Jarek Kopeček

KWARK

2/2008

Tedd aép dice, tedd aép llingen

Caédmil, elaine lirréal, voréliegea a'táe aliégear de llingen en fantéseán morc innáe iscribeár dhesse. Vá squaéss, orréa, limmitennsen me, meá láe n'esse innáe abhilitáen me peár láe voréliegeán ambhaessáen'qáe práessisáen. Espháeréa meá, qué iscribeár dhesse vá aéncotre lirréal curriesáe inn'táe... ach, odpusť učenci jeho pošetilost, nechal jsem se unést. Teddy, vítej, drahý čtenáři, předkládám ti v tomto spise výklad o jazycích ve fantastickém žánru. Omluv, prosím, mou omezenost, ale není v mých silách podat jej ani vyčerpávající, ani přesný. Doufám však, že toto dílo nalezne v tobě zvědavého čtenáře.

Dnes už tě asi nepřekvapí, že v knize, kterou čteš, elf mluví elfsky a emzák emzácky. Jestli ano, pak jsi něco propásl. To něco jsou konstruované jazyky. O co všechno se člověk už nepokusil?! A tak se objevily nové jazyky, nově zkonstruované jazyky (constructed languages, conlangs), stvořené nezkrotnou myslí a vůlí svých tvůrců. Komunikace, magická formule, viděná či skrytá, provází člověka bludištěm světů. A jazyk je jejím základním prostředkem. Jazyk, brána do mysli. Jazyk, jedinečný nástroj, danajský dar evoluce. Jazyk, základ každé společnosti a nositel její kultury. Jazyk mluvený, psaný, jazyk gest. Jazyk myšlenek, sdílených a sdělovaných uměním a vědou. Ale také jazyk zmatení. Jazyk dvojsmyslů, jazyk, který místo sluhou se stává pánem významů. Jazyk zloděj. Koho poprvé napadlo vytvořit nový jazyk? A kdo jej poprvé použil ve fantastické literatuře? Čas řeči, čas jazyků. Kdesi za sedmero horami a sedmero řekami se rozprostírá nekonečná země Conlangea. Pojď, jsi zván...

Kde jsou jazyky, tam je i báběl, zmatení pojmů. Ten se projevuje už v samém názvu tohoto fenoménu; známe *jazyky konstruované* (constructed languages, conlangs), *jazyky fiktivní* či *umělecké* (fictional languages, pozn. angl. *fiction* – fikce i literatura), jazyky *umělé* (artificial languages, artlangs), *vyvíjené* (developed languages), *plánované* (planned languages) či *modelové* (model languages, modlangs). Pořád mluvíme o jedné a téže věci, o jazyku nově stvořeném. Kategorizace konstruovaných jazyků zahrnuje snad všechny snahy a touhy člověka proniknout do bohatství jazyka. Jazykového vývojáře můžeme přirovnat k objeviteli na pobřeží Nového Světa, je jen na něm, za kterou hvězdou se vydá. A je na tobě, milý čtenáři, který z výše uvedených názvů přijmeš za vlastní; autor tohoto spisku dává přednost jazykům konstruovaným. Pojmenování pak

Výlet do Conlangey

jejich tvůrců zní jazykoví konstruktéři (conlangers) či jazykoví vývojáři (language developers či langdevers či možná ještě lépe langdevils).

Snadněji se lze už orientovat v typech konstruovaných jazyků, tyto typy odkazují na účel tvorby. Mezi nejstarší patří *filozofické jazyky*, ty vznikly jako nástroj a prostor pro ideální vyjádření filozofických myšlenek. Známými tvůrci byli Descartes, Leibnitz či Komenský. Spolu s nimi se objevily *pomocné mezinárodní jazyky* (auxiliary languages, auxlangs), které by měly sloužit komunikaci mimo a nad rámec národních jazyků. Neznámějším a snad jediným úspěšným je esperanto, z dalších pak např. volapük, ido a další. Navazují ve své funkci i podstatě na jev zvaný *lingue franca*, jazyk, který se ustavil jako komunikační mezi mluvčími různých, většinou vzájemně nesrozumitelných, jazyků, s tím rozdílem, že lingvou frankou byl buď přímo nějaký přirozený jazyk (latina, řečtina, francouzština, angličtina) nebo vznikl nějaký *pidžin* jako průnik jazyků komunikujících skupin (námořnický pidžin). Na jazyky filozofické navazují *jazyky logické*, snažící se odstranit z jazyka co nejvíce nejednoznačností (převážně syntaktických) a zavést pravidelnou mluvnickou i slovtvornou derivaci. Mezi nejvýznamnější jazyky tohoto typu patří bezesporu loglan, lojban, klasické yiklamu (Classical Yiklamu) či ithkuil. V tomto výkladu nalezneš převážně pojednání o *uměleckých jazycích* (fictional, artistic languages), *jazycích konstruovaných světů* a *jazycích mikronárodů*.

Co se týče základních přístupů k tvorbě, je možno rozlišit několik hledisek. Jako nejzákladnější se jeví hledisko původu. Jazyk buď navazuje přímo na nějaký již existující, pak tomu říkáme a *posteriori konstrukce*, nebo nikoliv, potom se jedná o *a priori konstrukci*. Dále je účelné rozlišovat jazyky dle toho, jsou-li bez historie (synchronní jazyky) či nikoliv, tj. mají kulturní kontinuitu, jsou hlouběji začleněny do fabulace a tvoří její nedílnou součást (diachronní jazyky). Jiným hlediskem může být hledisko celistvosti, tj. do jaké míry je jazyk rozpracován. Známe jazyky *celistvé* (vždy jen *téměř*, už z podstaty věci), které obsahují etymologie, slovník, mluvnicki. Další třídou jsou *jazykové nástiny*, ty tvoří podstatnou většinu všech konstruovaných jazyků. Většinou se jedná o pár vět a nástin mluvnické. Poslední a nejjednodušší bývají *pojmenovávající jazyky*, kdy se autor spokojí s několika jmény a pár izolovanými slovy. Z tohoto hlediska je možné ještě uvažovat *jazyky nadhozené*, takové, o kterých autor jen mluví (či spíše píše), ale prakticky nejsou realizované. Posledním hlediskem je pak realističnost, nakolik autor skutečně konstruoval vnitřně konzistentní jazyk (realistický) či jen shluky divných zvuků (nerealistické).

Fantazie a umělecké jazyky

Pro použití ve specifických podmínkách fabulace, jakou je beletrie, divadelní hra, film, počítačová hra, hra na hrdiny, alternativní historie či mikroetnikum, jsou vytvářeny umělé, nebo

lépe umělecké, jazyky. Mezi těmi konstruovanými patří k nejúspěšnějším – jsou totiž užívány!

Rozklad začíná beletrii, a to tou nejstarší. Těžko ji lze označit za SF, ale koneckonců, bez ní by žádná dnešní fantastika nebyla. Prvním prokázáním užitím konstruovaného jazyka je hra *Achariané* od Aristofana (cca 425 př. n. l.), kde postava Pseudartabas říká: *Jartaman exarx 'anapissonnai satra*. Ačkoli většina komentátorů udává, že se jedná o shluk hlásek bez významu, švédský lingvista Benct Philip Jonsson odhalil jako zdroj staroperštinu: Velvyslanče, král vám pošle zlato. Tento výklad dobře zapadá do kontextu děje. Potom se setkáváme s uměleckým jazykem až u Dante Alighieriho (1306) v *Božské komedii*, *Peklo, Zpěv VII a XXXI: Papè Satàn, papè Satàn aleppe! Raphèl may amèch zabì almi!* Co je zdrojem? Snad nějaký dialekt italtštiny. François Rabelais (1542) v knize *Gargantua a Pantagruel* prostřednictvím postavy Panurga nechává zaznít třináct různých jazyků, mezi nimi i tři imaginární. Existuje jeden zajímavý rozbor, proč zrovna tyto jazyky [A]. Návratem k ojedinělým větám, bez zřejmého zdroje i motivace, je první scéna čtvrtého aktu hry *Konec vše napraví* Williama Shakespeara (1601).

Blíže k žánru SF mají středověké utopie a fantastické cestopisy raného novověku. Jeden ze zakladatelů moderní utopické literatury, Thomas Moore napsal k vydání své *Utopie* (1516) předmluvu v „ideálním“ jazyce, jehož předobrazem je latina, dlouho považovaná za dokonalý jazyk. Co se týče cestopisů, převažují francouzští autoři: Gabriel de Foigny (1676) *La Terre Australe connue* (Známa Jižní Zem), Denis Veiras d'Alais (1677) *Histoire des Sévarambes* (Historie Sevarambů) či Simon Tyssot de Patot (1710) *Voyages et aventures de Jacques Massé* (Cesty a dobrodružství Jakuba Massé). Mezi nimi pozoruhodně vyniká G. de Foigny, který vytvořil první zdokumentovaný celistvý apriorní jazyk s mluvnicí a obsáhlým slovníkem. Z dalších zajímavých autorů jmenujme Angličana Johnathana Swifta a jeho *Gulliverovy cesty* (1726). Zde se s tématem konstruovaných jazyků setkáme například v zemi Balibarbi, na Ladagské univerzitě u jazykového stroje či u Hvajnimů, kde předobrazem jejich jazyka bylo dětské žvatlání, jak přiznává sám autor.

A nyní již k čistokrevné SF. Sám otec spoluzakladatel žánru, H. G. Wells, v knize *Stroj času* (1895) obdařil rasu změkčivých Eloi vlastním jazykem, založeným strukturně na jeho rodné angličtině: *Em dal tor'lon*. – I am wounded (Jsem zraněna). Jiný otec zakladatel, H. P. Lovecraft, použil ve *Volání Cthulhu* (1922) slavnou větu: *Ph'nglui mglw'nafh Cthulhu R'lyeh wgah'nagl fhtagn*. – Ve svém domě, v městě R'lyeh, mrtvý Cthulhu čeká sně, která se svou fonetickou podobou a pravopisem stala předobrazem mnoha tzv. mimozemských jazyků u autorů s omezenou představivostí; samý apostrof, podivné shluky nevyslovitelných souhlásek. Realističtější konstruovaný jazyk v rané SF vymyslel E. R. Burroughs pro svou venušskou sérii (1934 – 1964): *voo klangan* – ptačí muži, *joram* – oceán, *jodades* – hodné štěstí. Velmi propracovaným je umělý jazyk Angličana Austina Tappana Wrighta z knihy *Islandia* (1942). Jedná se o moderní utopii, ve které jazyk hraje roli filo-

zofickou i ideální, srovnej: *amia* – bratrská láska, *ania* – láska partnerská, *apia* – láska vášnivá, *alia* – láska k domovu.

A skrze tyto počátky se, milý čtenáři, dostáváš až k J. R. R. Tolkienovi, tvůrci tvůrců, jazykovému vývojáři v žánru SF par excellence. Když v roce 1931 držel přednášku pro nějakou filologickou společnost, měl během ní conlangerský come-out, řečeno moderním slovníkem; přiznal se ke své tajné neřesti – tvorbě jazyků. Máš-li, milý čtenáři zájem, o dvacet let později tuto přednášku přepracoval k nové publikaci [E]. Jenom díky němu získala si tato humanitní úchylnka živnou půdu mezi listy stránek a byty v paměťových médiích a dnes, především díky informační explozi, již pevně zakořenila a vzkvétá.

Pro Tolkiena byla tvorba jazyků věc navýsost intimní a estetická. Fascinován zvukem jazyků, jako byla např. finština, podmaněn kouzlem zvuku a slova začal tvořit jazyky. Především, aby jimi psal poezii a mohl tak vyjádřit své pocity. Ty ale nebyly určeny cizím ušima a očima. Teprve jejich začlenění do mýtu o Středozeemi způsobilo, že prosáklý z osobních deníků na stránky knih. Intimita jeho tvorby zdá se být dnes zpochybněna těmi, kdo Mistrovo dílo dotvářejí, ať už pro potřeby fanů nebo pro své vlastní potěšení. Vzhledem k tomu, že Tolkien nám už k tomu nic neřekne, je pouze na svědomí každého jazykového tvůrce zvážít proč a nač. Jelikož autor sám je namočen v podobné činnosti, jeho postoj je zřejmý; po důkladném studiu původního materiálu by se tvůrce měl snažit co nejvíce držet známého a vnášet inovace jen funkčně, nikoliv z rozmaru či pro potěšení. Mimochodem, Tolkien velice obdivoval tvůrce mezinárodních jazyků jakožto pomocníků pro nalezení společné řeči lidstva, poznamenal však, že dokud jejich jazyky nebudou zaznamenávat mýty a příběhy těch, kdo je užívají, budou mrtvé jako latina nebo stará řečtina. Užitečné, ano, ale suché a bez života.

Tolkien sám stvořil mnoho různých jazyků a snad jako první tvořil je součástí širšího celku, mýtu a světa, jeho jazyky žijí, rodí se a umírají, přetvářejí, mrzačí i przní. Jazyky elfů vycházejí z prvobytné elfštiny, uchované v jazycích Zelených elfů, ale především se přerouje ve vznešenou queništinu a její dceru sindarštinu. Ta první má svou zvukovou stránku inspirovanou především finštinou a mluvnickou řečtinou, slovní zásobu pak čerpá z obou těchto jazyků: *Anar caluva tielyanna*. – Slunce ať svítí na tvou cestu. Mladší sindarština je pak inspirována foneticky velštinou a gramaticky starogermánskými jazyky, které byly Tolkienovým chlebem vezdejším: *Ú-chebin estel anim*. – Nenechávám sobě žádnou naději. Kromě těchto, relativně propracovaných jazyků, existují i jazykové skeče, neúplné ať už záměrně (trpasličtina), či proto, že úplnost nebyla nezbytně nutná a čas autora se naplnil dříve, než se dostal k jejich eventuálnímu dopracování. A tak souběžně vzniká neobyčejný jazyk trpaslíků (jde o jazyk vnitřně sklonný, podobný např. hebrejštině), tajný jazyk tajnústkářského národa, který navenek nerad cokoliv říká o sobě a při styku s cizinci neuzivá vlastní jazyk, ale jazyk cizinců. Dále jazyk Valar, černá řeč skřetů (příkladný žert autorův, který dozajista odkoukal z přirozeného vývoje: slovo prsten je v jazyce skřetů původem z jazyka vysokých Valar: *nazg* < *naškād*) či jazyk entů (připomíná zvuky stromů

v lese: *a-lalla-lalla-rumba-kamanda-lindor-burúme*). Tolkien tím nejen plně zúročil své znalosti etnologie, ale uvedl své konstrukce na bázi realističnosti a tím je učinil neobvyklými, ojedinělými a zajímavými. Už nešlo jen o pár slov a vět, o hrubé odlišení lidského a nelidského, ale o zobrazení jinosti v celé její šíři a hloubce, nešlo jen o pozlátko, ale o samotnou podstatu tohoto jevu. Stal se tak duchovním otcem všech těch, kteří jej následovali a začali tvořit vlastní mýty/světy.

Vedle tolkienovského vyplnění prostoru nového světa cestovním jazykem a kulturou, objevuje se v současné SF především a nejčastěji jedna podčást tohoto postupu, a sice aplikace Sapir-Whorfovy hypotézy. Ta ve stručnosti říká, že to, jakým jazykem mluvíme, určuje i způsob, jakým nahlížíme na svět, jak jej chápeme a uchopujeme. Nejzajímavějším příkladem nám budí jazyk *láadan*, zvaný též *ženský jazyk*, Suzette Haden Elginové ze série *Rodný jazyk* (1984 – 1993), který v sobě má nést způsob vnímání světa celou jednou polovinou lidstva, ženami. Autorka sama je pak výraznou osobností na scéně konstruovaných jazyků v SF, neboť organizuje časopis, webové stránky [D] i jiné aktivity věnované tomuto tématu. Dalším příkladem je *pravština* (*pravic*) ze série *Ekumena* (1966 – 2000) Ursuly LeGuin. V pravštině například slovo pro milování i znásilnění je též; z toho lze v rámci výše zmíněné hypotézy usuzovat, že romantická láska nebyla zrovna součástí pravské kultury. Podobné jevy jsou i v jazyce fiktivní vesmírné prakultury Hainů, zakladatelů Ekumeny: *nenávisť* i *láska* jsou vyjadřovány jedním slovem. Pro *marajštinu* (*marain*) Iaina Bankse ze série *Kultura* (1987 – 2007) je pak příznačná digitalizace řeči, která je např. vyjádřena způsobem záznamu textu devítibitovým binárním kódem.

Jinou podmnožinou jazykové konstrukce nového světa je vytvoření fiktivní budoucí formy již existujícího jazyka, většinou s úmyslem ukázat, jak se změní nahlížení na svět v budoucnu. Vzhledem k převážně anglofonní tvorbě SF jde nejčastěji o tzv. novou angličtinu. Nejznámějším příkladem je *newspeak* George Orwella z románu 1984 (1948), který se má stát jednoznačným a pozitivním jazykem, ve kterém není možné páchat zločiny ani v myšlenkách/slovesch, čímž v sobě nese i aplikaci Sapir-Whorfovy hypotézy. Jiným příkladem je jazyk Russela Hobana z knihy *Riddley Walker* (1980), který ukazuje rozklad, posun, destrukci našeho světa na ten příští, plný absurdních, komických i zdánlivě nesmyslných výrazů. Autor využívá postupu Jamese Joyce z *Plaček nad Finneganem*, např. jméno města *Dover* se mění na *Do-It-Over*. Mezi díla, uvádějící nové formy stávajících jazyků, patří i kreativní neologie (jinak též hravé nesmysly) Lewis Carrola v knihách *Alenka v říši divů* (1865) a *Alenka v říši za zrcadlem* (1871). Krom horkých chvilék překladatelům přinášejí jeho básně (v nichž se vyskytují) úžasný požitek dětské hry s jazykem, zvuky a významy: *bylo smažno, lepší svihli tlové se batoumali v dálnici, chruďošivi byli borolové na mamné krsy žárnici*.

Poslední významnou skupinou nových jazyků jsou jazyky typu *lingue franca*, jazyků, které slouží komunikaci různorodých skupin nebo mají být srozumitelné bez dodatků ve formě slovníků a mluvnic. Nejzajímavější je *hen llinge* (*starší mluva*)

Andrzeje Sapkowského ze *ságy o zaklánači* (1990 – 2000). Napůl parodický žert, napůl významotvorný prvek fabulace; kombinaci jazyků patřících ve střední Evropě k obecnému vzdělání (latina, němčina, angličtina, francouzština) a prvků kvazi-elfských (keltských) vznikl unikátní jazyk: *En Dh'oine aen evall a stráede!* – Na cestě jeden člověk na koni! nebo *Mire, que spar aen'le*. – Podívej, jak na něj vystřelím. Dalším příkladem je *inglo-slovanština* a *fremenština* Franka Herberta ze série *Duna* (1965 – 1986). Ten první, inglo-slovanština, obsahuje prvky *nadhozených jazyků*, sám o sobě se jazyk v textu takřka nevyskytuje, ale předpoklad, že je založen na jazyku, jímž je text psán (angličtina), navozuje dojem, jako by zazníval přímo v textu. Fremenština pak navozuje atmosféru pouště použitím zvuků a slabik napodobujících arabštinu, tj. jazyk, který si většina z nás vybaví jako asociaci k poušti: *šaj-hulúd* – stařec pouště, *muad'dib* – pouštní myš. Posledním příkladem je jazyk *nadsat* Anthonyho Burgesse z knihy *Mechanický pomeranč* (1962). Jde o zlomyslně hravý jazyk, jímž mluví náctiletí (rus. -надсать = -náct) antihrdinové románu. Jazyk využívá všech možných postupů, jímž vznikají slangy a argoty: hravé jivotvary *appy polly loggy* – apology (omluva), přejímka z „úplně“ cizího jazyka *brooko* (брюхо) – belly (břícho), metaforické novotvary *in-out-in-out* – sex, nebo prostě slangové zkracování *to prod* – to produce (vyrobiť).

Z fenoménu fanovské literatury (fan-fiction), která navazuje na světy vytvořené známými autory, je známa Karen Travissová, která své příběhy umístila do vesmíru série *Star Wars*. Pro tyto své příběhy vytvořila jazyk *mandalorštinu* (mando'a), průměrný jazykový konstrukt, který se objevil v sériích *Star Wars: Republic Commando* (od 2004) a *Star Wars: Legacy of the Force* vydaných v roce (od 2006).

V českých luzích a hájích není žeň tak bohatá, jako v těch zahraničních (jak neobvyklé), ale i zde můžeš nalézt, milý čtenáři, zajímavé výtvořky. Snad nejstarším tvůrcem jazyků v české SF je autor přehlížený našimi bibliografy, Jan Lukeš, tvůrce mnoha děl, z nich příkladem fiktivní cestopis o putování napříč planetkou Thetis *Pěšky napříč Marmokojem* (1925?). Autor vytvořil nejméně patnáct různých jazyků, z nichž nejpropracovanější je jazyk *ishi* (*iškovina*). O těchto jazycích jakož i o autorovi se můžeme dočíst v knize *Ů ghanduchár öd Ishivi kurvisa-halbí* [F]. Jeho jazyky si sice nezískaly široké publikum jako ty Tolkienovy, ale měly jednoho zaujatého fanouška, MUDr. Jaroslava Stuchlíka, neboť ten byl psychiatrem MUDr. J. Lukeše. Autorova fantazie byla totiž poháněna psychickou poruchou (paranoidní schizofrenií) a profesor Stuchlík v jejím rámci definoval i novou poruchu, tzv. *neofatickou polyglotii*, tj. nutkavou tvorbu (mnoha) nových jazyků [C]. Kvůli neliterární povaze svých děl a jejich relativní nedostupnosti J. Lukeš nedosáhl ani pověsti svého takřka současníka, dobrotivého mudrce, vynálezce a učitele Jakuba Hrona Metánovského, známého tvorbou neologií v rámci češtiny (nejznámější je *buňat nezkotitelný*), který zdaleka nebyl tak plodný (byť též hýřil nápady), ale byl ve své době povšimnut i takovými osobnostmi, jako např. Karel Čapek [B]. A to pomijím zajímavé dílo T. R. Fielda alias Bohdana Šumavanského, autora lewisovských neologií [J].

Jedním ze dvou světově proslulých českých tvůrců nových jazyků je Václav Havel, který ve hře *Vyrozumění* (1965) využívá jazyka *ptydepe*. Stejně jako v případě slavného *roboty*, i tu zapracoval autorův bratr, matematik a informatik Ivan M. Havel, který jazyk de facto vytvořil. Jazyk a vše s ním související je úžasným vyjádřením byrokraticko-ideologické povahy vyjadřování v době, tzv. socialistické, totality. Pro ilustraci, základním pravidlem jazyka je vztah počtu písmen slova a míry obecnosti vyjadřovaného významu; čím méně písmen, tím obecnější význam, takže slovo *gh* znamená *cokoliv* a velmi konkrétní výraz *rorys říční* má 319 písmen, slovo *f* je rezervované, nalezne-li se obecnější význam než *cokoliv* (režimní alibizmus ve vztahu k božské entitě?). Tím druhým známým autorem je Jiří Gruša, který v knize *Mimner aneb Hra o smrd'ocha* (1969) velmi suverénně užívá jazyk *kalpadočtinu*, která je v podtitulu knihy *Atmar tin Kalpadotia* (Zpráva z Kalpadocie) a i názvy kapitol jsou v tomto jazyce. Jazyk pak v knize ilustruje výjimečnost a zvláštnosti kalpadocké kultury, tolik odlišné od toho, co známe, ale tolik podobné některým aspektům nesvobodné společnosti, jež u nás panovala.

V žánru fantasy, v návaznosti na díla J. R. R. Tolkiena, se u nás vyskytuje jen jedna výrazná autorka, Vilma Kadlečková-Klímová, která v *sáze z Fomalhiwy* (1990 – 1994) využívá mezi jinými i relativně vypracovaný jazyk (byť ne z kategorie jazyků celistvých) *fomalhiwština* (*porimma ~ guaten ~ šain* – zavržené světlo). Další autor, Jan Kozák, pracuje přibližně od roku 1999 na jazycích pro fantasy svět Siranie [6], konstruuje na velmi dobré úrovni jazyky pro RPG hru, na níž navazuje i fanovská povídková tvorba. Zatím nejpropracovanějším jazykem je *siranijština*, která obsahuje i některé zajímavé prvky Sapir-Whorfovy hypotézy, např. *ai* = vpřed, *ia* = zpět, *or* = světlo, *ro* = tma. Příkladem spíše varovným je pak elfština v dílech Vladimíra Šlechtý ze *ságy z Pohraničí* (od 2000), která působí samoúčelně, jde o kvazi-keltsky vypadající shluky „podivných“ zvuků bez hlubšího významu, krom nápodobny snad Sapkowskiho, snad Tolkiena či H. P. Lovecrafta, např. *avch graenli comee iysk*.

Parodicko-komický prvek formou tzv. nové češtiny přinesl ve svém ojedinělém díle *Kobouzdý rompad* (antologie *Stalo se zítra*, 1984), navazuje tak na hravost Lewise Carrollova: *chrudošiví jsou borolové, zmutovaní generáci, mutanarka vidí tlové, rum chce fungit v naturaci*. Jako posledního uvádím Michala Ajvaze, který nikdy žádný konstruovaný jazyk nestvořil, ale jeho *hrátky o jazyku* jsou jedinečným příkladem jazykové fantazie: *Zlatý věk* (2001), *Sny gramatik, záře písmen* (2003).

Pokroče od textu k obrazům. Nejzajímavějším fenoménem filmových konstruovaných jazyků je věta: *Gort! Klaatu barada nikto!* objeví se ve filmu Roberta Wise *Den, kdy se postavila Země* (1951). Tento působivý snímek, jeden z prvních, kde existuje nějaký druhý plán za klasickou invazí ošklivých emzáků na mírumilovnou Zemi, měl patrně velmi hluboký vliv na další generace tvůrců, neboť tato věta se stala nejužívanější větou konstruovaného jazyka v SF filmech, a to celkem **72x!**

Dalším fenoménem filmových konstruovaných jazyků je *klíngonština*. Poprvé zazněla v roce 1979 ve *Star Trek: Film*. Tam byl jejím autorem James Doohan a jazyk nijak nevybočo-

val z běžných představ scénáristů o jazyku mimozemšťanů. O pět let později si však již tvůrci pozvali profesionálního jazykovědce Marka Okranda, aby pro film *Star Trek III: Pátrání po Spockovi* vytvořil plnohodnotný, uvěřitelný jazyk Klingonů. V jeho podání je klíngonština (tlhIngan Hol) skutečně lidem nepřilíh blížkým jazykem. Krom ne-lidského inventáře zvuků, např hlásky *Q / q̄χ / a tll / ʈ /*, jde i o typologicky nezvyklý (objekt-verbum-subjekt), aglutinační (příponný) jazyk. Zdrojem pro jeho konstrukci byly autorovi indiánské jazyky. Malý příklad rozboru klíngonské věty: *DaH mojaq-mey-vam DI-vuS-nIS-be' 'e' vl-Har* (ted' PL-DEM 1PL.A.3PL.P-hranice-potřeba-NEG že 1SG.A.3SG.P-věřit) – Věřím, že nemusíme nyní tyto přípony omezovat. Netřeba mi asi dodávat, že klíngonština má vlastní originální písmo. Co však už obvyklé není a dělá z klíngonštiny osobitý jev, je její přijetí veřejností. Snad jako vedlejší účinek fanovského šílenství kolem seriálu *Star Trek* (trekkies) stejně tak i klíngonština se stala masovým předmětem zájmu fanoušků, ale i odborníků. Dnes existuje *Klíngonský jazykový ústav*, do klíngonštiny byl přeložen *Hamlet* i části *Bible*. Nejen to, hudební skupina *Sto-Vo-Kor* z Portlandu ve Spojených státech využívá klíngonštinu ve svých skladbách; koneckonců hrdelní zvuk klíngonštiny je pro metal jako stvořený. John M. Ford si pro svou knihu ze světa *Star Treku Konečný odraz* (1984) vymyslel vlastní klíngonštinu (klíngonaase).

Ostatní rasy *Star Treku* již nemají to štěstí, aby touhou po nich zahořely masy, ale i tak se relativně úspěšně rozvíjejí. I *vulkánština* má svůj jazykový ústav. Ten ale spíše řeší problémy, jak uvést na společného jmenovatele tři různé verze vulkánštiny, stvořené třemi autory (Marketa Zvelebil, Mark R. Gardner, Joel Anderson) pro různé projekty *Star Treku*. Ty zbylé mají více štěstí na unikátní autory, byť jejich popularita nedosahuje ani jen zlomku popularity výtvaru M. Okranda: *an'dorijština* (Spence Hill), *darmok* (Raphael Carter), *ferengijština* a *kardasština* (Timothy Miller) a *romulanština* (Diane Duane).

Druhá filmová série stížená fanovskou horečkou je *Star Wars*. Její autoři, a to díky obsahu, se na konstruované jazyky soustředí ují podstatně méně a spíše využívají jiného jazykového nástroje. Ve světě *Star Wars* existuje společný jazyk, linva franka, zvaná *elementární galakština* (galactic basic), reprezentovaná angličtinou. Etnický a rasový původ emzáků je pak zobrazován pomocí *přízvuku angličtiny*. Tak například neimoidané mají thajský přízvuk, toydarián Watto židovský (mluvčí jidiš), Jar Jar Binks pak třeba karibský. Dalším prostředkem vyjádření odlišnosti je přímo použití nějakého exotického pozemského jazyka: Greedo s Hanem Solem v *Nové naději* mluví kečujsky, Nien Nunb v *Návratu Jediho* tanzanským jazykem haya, Watto se Sebulbou ve *Skruté hrozbě* zase finsky (*kiitos!* (díky), *ole hyvät!* (není zač)). Výjimkou je *ewoština*, jazyk konstruovaný na základě tibetštiny. Přímo v sérii se vyskytují i další jazyky *shyriiwook*, *droidština*, *jawština* či *gunganština*. Více se o nich lze dozvědět v knize Bena Burtt **[8]**.

Konstruované jazyky, byť i podstatně menší míře, se vyskytují i v dalších populárních seriálech, v seriálu *Lebkouni* je to tenktonéština, inspirovaná většinou ruštinou: *klížancun* – dozorce *serdso* (сёрдце) – náboženský předmět, *dadarok* (подарок)

– dar. Posledním zmíněným seriálem bude Babylon 5 a jeho nejpropracovanější jazyk, minbarština (minbari): *nu'zen Fel'ani in-a lis'e medran*. – Jsi ta nejkrásnější žena, jakou jsem kdy viděl.

Nebyli by to Češi, aby se jejich nejzajímavější konstruovaný jazyk neobjevil v bláznivé komedii, a sice v *Tajemství hradu v Karpatech* (1981), kde mají scénář na svědomí pánové Jiří Brdečka a Oldřich Lipský. Ve filmu jsou konstruované jazyky hned dva, tzv. horalská mluva, jazyk to obyvatel chmurných vrchů a hlavně vsi Vyšné Vlkodlaky, který je vlastně syntetickým nářečím češtiny s výraznými rysy podkrkonošského nářečí a snad i rusismů. Za všechny alespoň tyto nejznámější příklady: *ráčeť sedět na pėrdeli, pane hrábě či na tom Čortově hrádu strašá*. Druhým počinem autorů je tzv. karpatština (carpatula), komická percepce rumunštiny. Směs parodické latiny, maďarštiny (pánové jsou vzděláni) a češtiny je snadno srozumitelná a vyvolává dodnes bouře smíchu: *dobró veniüte Gráfula Felix Téléke, royula – království, něm – není či slavné nedotůkarť*.

Třetí nejvýznamnější médium SF je grafický román. A v něm nacházíme nejzajímavější konstruované jazyky v *sérii dobrodružství Tintina* a jeho věrného psíka, jejichž autorem je Hergé (vl. jm. Georges Remi). Nejpropracovanější je syldavština (zylдав) v dílech *Le Sceptre d'Ottokar* (1947), nyní i česky III, *Objectif Lune* (1953) a *L'Affaire Tournesol* (1956). Autor sám neposkytl takřka žádné vodítko k tomuto jazyku, ale díky analýze korpusu amatérským jazykovědcem Markem Rosenfelderem dnes máme celkem jasnou představu o původu a vlivech; nejsilnější vliv je germánských jazyků, především bruselského dialektu vlámsštiny, tzv. marols, dále pak je tu zřejmý vliv slovanský: *Ek mejn mädjek löw*. – ik mijn mädchen lief (marols). Píše se cyrilicí, mimo dialogy ФОРБОТЗЕИ ЗОИА – zakázaná zóna), ale ve starém svitku krále Otokara je jen latinou. Druhým jazykem v Tintinových dobrodružstvích je bordurština s hlavními vlivy holandsštiny a francouzštiny: *hōitgang* (uitgang) – východ, *zsnōrr* (schnurr) – knírek, *pristzy!* (sapisiti!) – ztraceně! Jméno vůdce páté kolony fašistické Bordurie v Syldavii je *Müsttler* = Mussolini + Hitler.

A nezapomeňme na kultovního *Supermana* aka *Kal-Ela* z planety Krypton, ve kterém se v pozdějších příbězích objevuje i více kryptonštiny než pouhá jména.

Tak jako pronikají SF motivy do počítačových her, tak do nich pronikají i konstruované jazyky. Asi nejznámější a nejpoužívanější hrou, v níž hraje konstruovaný jazyk jednu z hlavních rolí, je série her *The Myst* a *Riven*, v níž se vyskytuje jazyk *d'ni* Richarda Watsona (1994). Jde o jazyk neobvyklého typu aglutinačního přípono-předponného, jehož hlavní inspirací je hebrejštiny: *kenen ram b'yim Sem* [kenen ram bejim šem] – rád tě vidím.

Mezi první skupinu konstruovaných jazyků, které nesouvisí přímo se SF, řadím jazyky *alternativních konstruovaných kultur*. Jde většinou o větší projekty, které konstruují alternativní historie Země. Jejich SF rozměr spočívá v tom, že v těchto světech fungují některé reálné technologie v našem světě opomíjené nebo nedovyvinuté. Jen zřídka však bývají tyto světy doplněny příběhy formou povídek či románů; jejich popis má převážně formu encyklopedickou. Jedním z takových projektů je *III Bethisad*

(1997), započatý Novozélandcím Adamem Smithem, svět říditelných vzducholodí, Teslových agregátů a konstitučních monarchií. Základem tohoto projektu je hlavně jiný jazykový vývoj, který nabývá rozměrů od drobných odchylek (např. čeština je v něm psána sprežkovým pravopisem) až po objevení se úplně nových jazyků a jazykových skupin. Heslem projektu je věta: *Národ bez jazyka je národem bez srdce; v britanštině (brithenig) kelto-románském jazyce, jímž se mluví na Britských ostrovech: Yn nediwn seint yn llinghedig, yn nediwn seint yn cor, ve venedštině (wenedyk), slavo-románském jazyku, jímž se mluví na území „našeho“ Polska: Noceń sień legwie je noceń sień krodzie, a nakonec v našštině (nasěku) fino-slovanském jazyce, jímž mluví lidé na místě „našeho“ jihovýchodního Finska: Luttu pesenessükä se luttum pessecertä*.

A jako poslední si nechávám snad nejzvláštnější kategorii fiktivních jazyků souvisejících s fantazií, *jazyky mikroetnik* nebo *mikronárodů*. To jsou skupiny lidí, kteří se rozhodli založit si vlastní společenství téměř se vším všudy. Obvykle jsou jejich počátky v letních hrách na vládce rozlehlých lesů a luk u prarodičů na venkově nebo nověji pramení z vlivu her na hrdiny (Dungeons and Dragons, D&D). Postupem času se stávají skutečnými etniky/státy (až několik set či tisíc příslušníků, běžnější počty jsou od tří do dvou desítek) s vlastní historií, jazykem, náboženstvím, tradicemi. Jejich jazyky jsou sice fiktivní, neboť na prvopočátku byly většinou zkonstruovány, ale od jistého okamžiku se stávají jazyky přirozenými. Tak vznikají *nadstavby přirozeného jazyka* (superset language). Taková *talosština* (el glheth Talossán), kterou započal konstruovat R. B. Madison (1980), je dnes jazykem, v němž se vede státní agenda, píše poezie i noviny: *Desfisetz qualse'cosâ deneu!* – Odvaž se něčeho pořádného! U nás je takovým jazykem *arkština* (ci-darke), kterou začali vytvářet R. Zahradník a J. Havliš (1995): *teseola ecnok, cereola ectune, edesola echeif*. – Ve společném jednání, v rozdílném svobodě, ve všem tolerance.

Aun esse evelienn de me voráe tháen dáenace voráe garé aén tháen!

Jan Havliš

- [A] Patrik Ouředník, *Souvislosti – Jiný jazyk 2* (52), 2002
- [B] Jakub Hron Metánovský, *Nedorozumění s rozumem aneb Konba žijby, Paseka, Praha 1995*
- [C] Jaroslav Stuchlík, *Neofatické polyglotie psychotiků*, Triton, Praha 2006
- [D] www.sfwa.org/members/elgin/SiteMap.html
- [E] John R. R. Tolkien, *Netvoří a kritikové a jiné eseje*, Argo, Praha 2006
- [F] Jan Lukeš, Jaroslav Stuchlík, *Z knihovny iškovské kultury*, ed. Vladimír Borecký, Garamond, Praha 2000
- [G] www.siranie.net/files/jazyky/siranijshtina/siranijshtina.htm
- [H] Ben Burt, *Star Wars: Galactic Phrase Book & Travel Guide*, Random House Publishing Group, 2001
- [I] *Tintinova dobrodružství – Žezlo krále Ottokara*, Albatros, Praha 2007
- [J] T. R. Field – *Kosočtverce na ohradách*, Paseka, Praha 1998

Kosmická nepravděpodobnost a Poincarého cykly

S „vesmírem nepravděpodobností“ pracovali mnozí autoři sci-fi včetně Douglase Adamse (Stopařův průvodce Galaxií) a Stanislaw Lema (Kyberliáda ad.). Obvykle je v příbězích zdromem směšných a neuvěřitelných situací – ale jeden čas byla seriózní teorií vysvětlující naše poznatky o vesmíru. Pojďme se na tuto unikátní myšlenku podívat blíže – a zjistit, jak by vypadal takový nepravděpodobný vesmír.

Začátek našeho příběhu se dá datovat do druhé poloviny 19. století. Tehdy francouzský fyzik, matematik a filozof Henri Poincaré řešil otázku, jak je možné, že v čase dokonale vratné jevy v mikrosvětě mohou vést k nevratným makroskopickým jevům. Představme si krabici rozdělenou přepážkou na dvě poloviny. V jedné je plyn a v druhé vakuum. Když odstraníme přepážku, plyn se rozptílí po celé krabici. To je dáno druhým zákonem termodynamiky. Jenže když se podíváme na dráhy molekul plynu, zjistíme, že by pohyb po nich mohl probíhat i přesně opačně – jedná se o mikroskopicky zcela vratný jev. Ale v makroskopickém měřítku se systém chová jinak – plyn se sám od sebe nenahromadí v jedné polovině krabice a druhá nezůstane prázdná.

Jak je to možné? Poincaré usuzoval, že jev je vratný i v makroskopickém měřítku a mohli bychom to spatřit, kdybychom čekali dostatečně dlouho. Zákon nárůstu entropie (neuspořádanosti systému) by tedy byl pouze statistickým pravidlem.

Ukažme si nyní na příkladu kostky ledu vhozené do šálku horké kávy, jak by to fungovalo ve „světě nepravděpodobností“. Pokaždé jednou – za nepředstavitelně dlouhou dobu, obvykle delší než dosavadní stáří vesmíru – by se šálek vrátil do výchozí pozice, tedy k teplé kávě a kostce ledu. (Kdo si klade otázku, kdo hází led do horké kávy, přišel na to, proč je taková

Literatura a prameny k Výletu do Conlangey

knížní zdroje:

Myra Edwards Barnesová, *Linguistics and Language in Science Fiction Fantasy* (Science Fiction), Ayer Company Publishing, 1975

Walter E. Meyers, *Aliens and Linguists: Language Study and Science Fiction*, University of Georgia Press, 1980

časopisecky:

The Linguistics and Science Fiction Newsletter, Suzette Haden Elginová (redaktor)

na síti:

Justin B Rye, A Primer in SF Xenolinguistics
www.xibalba.demon.co.uk/jbr/lingo.html

Mark Rosenfelder, The Language Construction Kit
www.zompist.com/kit.html

Suzette Haden Elginová, Language Construction 101
www.sfwaw.org/members/elgin/SHE_Excerpts01.html

věc ještě nepravděpodobnější... :-)) Času, který návrat systému do počáteční fáze zabere, se říká Poincarého cyklus. Počet nul u čísel většiny jeho cyklů ovšem přesahuje počet hvězd v dosud známých galaxiích...

Ve své době Poincarého teorie vysvětlovala zdánlivý rozpor vratnosti mikroskopických a nevratnosti makroskopických jevů a později vedla k Boltzmannově teorii o šipce času v závislosti na vzrůstu entropie – ale to už je trošku jiný, i když blízký příběh...

Autoři science fiction samozřejmě nemohli nechat teorii nepravděpodobnosti bez povšimnutí a využívali ji k podobným paradoxům jako tento, jež jsem rozebírala nedávno s kamarádkou (berte to jako humornou ukázkou, nikoli jako novou teorii): Platí cyklus tak, že uvedený návrat do původního cyklu vždy trvá tuto dobu, nebo může nastat situace, kdy se v jednom z miliard kávových šálků už po chvíli opět vygeneruje kostka ledu? Pokud by byla pravdivá druhá možnost, byl by život ve vesmíru nepravděpodobnosti skutečně zajímavý. Kdo by se nechtěl stát svědkem něčeho tak překvapivého a fascinujícího, jako vznik ledu v kávě? Pozorovat postupně rostoucí kostku a ohřívající se nápoj... Lidem, žijícím v takovém světě, by to však natolik zajímavé vůbec nemuselo připadat. Mohli by být zkrátka svědky tolika náhod, že by je brali jako součást běžného života. A úplně nejnepravděpodobnější by nakonec mohlo být, že byste takovou věc nikdy nespatriili. To už je ovšem sama o sobě nepravděpodobnost – tedy by se vám vlastně nevyhnula a suma sumárum by to nepravděpodobné nebylo...

Ale to již zacházím do koncín, které si Poincaré ani další vědci nejspíš vůbec nepředstavovali, zato mohou posloužit právě jako zajímavá kulisa ve sci-fi. Douglas Adams velice zábavně využil teorie nepravděpodobnosti (ačkoli není jisté, zda se inspiroval tou existující, nebo ho to prostě napadlo) ve svém *Stopařově průvodci Galaxií*, což je svět vpravdě absurdní.

Albert Einstein kdysi pronesl: „Fantazie je důležitější než vědění.“ Měl svým způsobem pravdu – informace si lze dohledat a není nutné si vše přesně pamatovat, ale člověk bez fantazie si je nespojí dohromady a nevyvodí z nich nové závěry. Vždyť i sám Poincaré tvrdil: „Dokazujeme logikou, objevujeme intuicí.“

Teorie nepravděpodobnosti byla sice zpochybněna, ale stále může být přínosem pro fantazii a intuici vědců i amatérských zájemců. A fascinuje stále.

Julie Nováková

Doporučuji: článek o Henrim Poincarém na ScienceWorldu

Zdroje: Pátrání po Velkém třesku (John Gribbin), www.wikipedia.cz

Villoidus 1 - digitálně

Po Ufíkoví najdete na adrese: fanziny.ic.cz další fanziny. Pokud byste chtěli převést do podobné formy i váš fanzin, nebo Karlovi Dvořákoví s prací na digitalizaci pomoci, obraťte se na Karla na adrese
(karel506@post.cz)

Časem s vědou - fyzikální únor Z událostí, které změnilý náš svět

V únoru 1943 v Moskvě vzniká *Laboratoř č. 2 Akademie věd SSSR*, v řeči normálních lidí Moskevská fyzikální laboratoř. V ní pak zatím nevelká skupina vědců vedená právě čtyřicetiletým Igorem Kurčatovem obnovuje práci na „uranovém problému“. Za necelé čtyři roky zde uvedou do chodu první jaderný reaktor v Evropě.

Přesně po patnácti letech, v únoru 1958, to už se laboratoř jmenuje Ústav pro atomovou energii I. V. Kurčatova, pak zde badatelé pod vedením G. N. Fliorova ostřelováním izotopů plutonia 239 a 241 ionty urychleného kyslíku 16 získávají transuranový prvek č. 102 (uran má 92). Ve stejné době téhož prvku (avšak jiného jeho izotopu) dosahují fyzikové z Kalifornské univerzity v Berkeley (A. Ghiorso a spol.) ostřelováním curia 246 uhlíkem 12. Nový prvek dostane název nobelium.

Jednoho mrazivého lednového dne 1873 sloužil u transatlantického telegrafu v jihozápadním Irsku jistý Joseph May. Přitom si všiml, že na měřidle proudu se ručička čas od času hýbe. A to právě tehdy, když víchr protrhne clonu mraků a do místnosti nakoukne slunce. „Poruchu“ vysvětlil jeho nadřízený Willoughby Smith, inženýr Telegraph Construction Company: jedna odporová součástka kontrolního telegrafního zařízení byla totiž ze selenu... **4. února 1873** o skutečnosti, že elektrický odpor selenu se s osvětlením zmenšuje, informuje Smith vedení svého cechu. Svět se poprvé setkává s fenoménem polovodivosti.

Čtvrtého února 1928 v nizozemském Haarlemu umírá fyzik Hendrik Antoon Lorentz (* 1853). 1875 pravděpodobně jako první na světě nastínil elektronovou teorii (elektrony objevil 1897 J. J. Thomson). 1899 vymyslel způsob, jak přepočítávat mechanické procesy probíhající v jedné inerciální (setrvačné) soustavě do jiné v závislosti na jejich relativní rychlosti. Tyto Lorentzovy transformace se staly jedním z matematických pilířů Einsteinovy teorie relativity (1905, 1915).

Jedenáctého února 1898 se v Budapešti narodil fyzik Leo Szilard. Vystudoval v Berlíně, mezi prvními předvídal možnost sestrojení jaderné pumy a jako bytostný pacifista chtěl uložit sobě i kolegům bobříka mlčení. Tehdy, 1935, všichni odmítli – proč myslet na třetí krok, když ještě nebyl uskutečněn ani první? A když se konečně jakž takž dohodli, bylo už pozdě... Mezitím Szilard uprchl 1937 do USA a nakonec to byly i jeho práce (spolu s Fermiho a Joliot-Curie), které 1939 přiměly Einsteina k podepsání známého dopisu prezidentu Rooseveltovi o německé jaderné hrozbě, který de facto vyprovokoval USA k vývoji jaderných zbraní (Projekt Manhattan). Poté měl Szilard lví podíl na Fermiho realizaci prvního jaderného reaktoru (1942). Po válce se věnoval biofyzice a molekule biologii. Zemřel roku 1964.

Jedenáctého února 2003 byly zveřejněny první zpracované výsledky měření kosmické sondy WMAP. Z nepatrných odchylek teploty reliktního záření přicházejícího z různých míst oblohy astrofyzikové vytěžili některé klíčové kosmologické informace. Třeba: Od velkého třesku uplynulo 13,7 miliardy let, vesmír se rozpíná stále rychleji (dnes rychlostí 71 km/s na megaparsek), má plochou prostorovou geometrii a sestává hlavně z temné energie a temné hmoty. Temná energie (tzv. kosmologická konstanta, patrně energie vakua, která podněcuje rozšiřování vesmíru) tvoří 73 % hmotného obsahu našeho vesmíru, 23 připadá na temnou hmotu a pouze 4 procentička na přímo pozorovatelnou („naši“) hmotu baryonovou.

Tma ve vesmíru přestala 380 000 let po třesku, kdy začalo „svítit“ reliktní záření (průměrná teplota vesmíru tehdy činila asi 3000 K). První hvězdy ve vesmíru vznikaly asi 400 mil let po třesku (velmi masivní, proto brzy „vyhořely“, ovšem obohataly už prostor o těžké prvky).

Osmnáctého února 1838 se v Brně-Chrlicích narodil Ernst Mach. Vystudoval ve Vídni, 1867-95 působil na univerzitě v Praze. Vynikající experimentátor; první vyfotil letící kulku, první studoval pomalé děje (pohyby rostlin) pomocí zrychlené reprodukce série snímků bráných postupně v delších časových intervalech. Skrze zkoumání hranic lidského poznání se dostal k filosofii a psychologii; ve snaze oprostit fyziku od spekulací experimentem uznával toliko kriticky přijímanou osobní zkušenost (empirii), proto se jím založený směr subjektivně idealistického pozitivismu nazývá empiriokriticismus (též machismus). Mach inspiroval Edmunda Husserla (rodáka z Prostějova) k založení významného filosofického směru fenomenologie, významně ovlivnil zakladatele pragmatismu Williama Jamese či průkopníka neobehaviorismu Burrhuse F. Skinnera. R. 1895 Mach přešel na vídeňskou univerzitu, šest let poté ze zdravotních důvodů odešel na odpočinek. Zemřel roku 1916 u syna (lékaře) ve Vaterstettenu u Mnichova.

Čtyřicetého února 1968, pár měsíců poté, co v Cambridge zprovoznili speciální nízkofrekvenční radioteleskop s vysokým časovým rozlišením, tým Anthony Hewishe (vlastní objevitelkou je doktorantka Jocelyn Bellová) zveřejňuje objev pulsujících radiových objektů ve vesmíru. Do astronomického slovníku přibývá další pojem – pulsar.

Šestadvacátého února 1888 ve fyzikální laboratoři moskevské univerzity provádí profesor Alexandr Stoletov zdánlivě nesmyslný pokus: staví proti sobě zinkovou destičku připojenou na záporný a kovovou síťku spojenou s pólem kladným. Neděje se nic. Jakmile však destičku ozáří světlem elektrického oblouku, obvodem začne procházet proud – světlo se „proměnilo“ v elektřinu! Objev fotoelektrického jevu, tak důležitého pro další rozvoj fyziky i techniky, je na světě.

František Houdek

Evoluční psychologie člověka

Nouze naučila Dalibora housti a tři členy Liverpoolské univerzity přinutila sepsat více než pětisetstránkovou učebnici základů evoluční teorie aplikované na člověka, protože komplexní text, který by se dal použít v úvodním vysokoškolském kursu, nebyl k dispozici. Vzhledem k tomu, že všichni tři – Louise Barrettová, Robin Dunbar i John Lycett – dlouhá léta studenty týrali originálními pracemi, je výsledná publikace nečekaně bohatá, mnohasměrná a nebojící se vrtat do ošemetných otázek. Čtenáři, který se nebojí rozsáhlého textu, přináší hluboké shrnutí téměř všeho kolem evolučních vlivů na lidské chování.

Mnoho vody již uteklo od dob, kdy rozpor mezi zděděným a naučeným byl pokládán za základ všeho dalšího. Kniha se vyjadřuje k oddělování oblasti kultury a přírody v chování člověka jako k falešné dichotomii. *Proces učení je stejně důležitým mechanismem evoluční dědičnosti jako genetický kód.* Ovšem, nenechává se pod tímto heslem unést do opačného tábora a pojmenovává i naturalistický blud (Def.: *Způsob, jakým věci jsou, je způsobem, jakým by být měly.*). To ocení zvláště humanitně vzdělaní čtenáři, kteří občas mívají pocit, že jsou biologickým přístupem dehonestováni. Kniha se našťásti nedrží konstruktivního dialogu všude, kupříkladu v otázce evoluční teorie je nesmlouvavá: *Evoluce není teorie, ale fakt – to je první věc, kterou je třeba jasně říci.*

Velmi výstižně je pojmenován a rozebrán přístup evolučních psychologů (EP) a (lidských) behaviorálních ekologů (HBE) s ohledem na jejich obvyklý základ – tj. původní vzdělání. Rozebrány jsou též rozpory a pseudospory mezi těmito dvěma přístupy. K ilustraci: EP předpokládá, že svět, na který jsme adaptováni, již neexistuje – jsme „lidmi doby kamenné jedoucími v dálničním pruhu“, zatímco HBE ukazuje, že *lidské chování vytváří ve skutečnosti adaptivní výsledky i v moderním světě.* Nejsou žádné solidní důkazy, že současné lidské chování je maladaptivní (laicky řečeno vadné).

Z denního tisku i bulvárních časopisů víme, že lidé se chovají nemravně, ba i zvrhle, a to v duchu taoismu tím více, čím precizněji definujeme, jak by se lidé měli chovat normálně. Normálně/morálně pak definují ti, kteří se do pozice, kdy ho mohou udávat, dostali rozhodně nenormálně/nemorálně. Ti, kteří to vědí, zpravidla mlčí, a pokud nemlčí, většinou umlknou navždy. Ostatní, okouzlení kázáním o vodě, čekají, kdy začne chutnat jako víno úspěchu. Evoluční teorie často přichází s tím, že voda se ve vlně nepromění, a odtud, ze stejného pramene jako překvapení nad stále stejnými zprávami v novinách, pramení nenávisť k ní.

Poučeného čtenáře proto nepřekvapí otázka: Proč je pro samice výhodnější pářit se s tím, kdo je atraktivní pro ostatní samice? Účelně však připomene, že člověk může zvyšovat svou fitness nejen produkcí zdatného a zdravého vlastního potomstva, neboť *evoluci běží o vnučata, nikoli o děti.*

Proč se lidé zabíjejí byla kniha, která přinesla v češtině náhled na práci skupiny Dalyho a Wilsonové. Zde je toto téma rozvíjeno studiem příbuzenských vražd v anglické královské rodině a mezi orknejskými jarly. [Pro slušný zisk se vraždí hlavně pří-

bužní – cizí se vraždí pro pár šupů.] Ve Švédsku se třeba nepotvrdilo zjištění Dalyho a Wilsonové, že více vraždí nevlastní rodiče, tam více vraždil jediný rodič nebo rodič s psychiatrickou diagnózou. O spletitosti této problematiky svědčí i to, že data Sahlins o „nepodstatnosti biologie“ na příkladu adopce hezky ilustrují příbuzenský výběr.

Velmi nedogmaticky a bez jednoznačného zdůvodnění v knize zůstává letité téma lovu velkých zvířat. Víme, že tímto druhem lovu lovec získá méně energie, než kdyby sbíral, navíc velké zvíře sám neuhlídá a musí jej rozdat. Důvod tohoto počínání tedy jaksi pomáhá budovat status lovce (jehož vliv na fitness je netriviální). Podobně si status budují melanéští zahradníci pěstováním obřích, ale nejedlých jamů.

Partnerské soužití, monogamii a grafy závislosti, kdy už se vyplatí ženám polygamie, shrnu několika citáty: *Sám fakt, že monogamie musí být v moderních společnostech vynucována zákonem, podporuje předpoklad, že preferovaný stav je polygamie. ... Navíc stoupající počet rozvodů způsobuje, že významný počet třicátníků je vržen zpátky na trh s partnery. Takoví lidé často postávají v klubech a na jiných místech, kde se odehrávalo jejich první pubertální dvoření, ale je na nich vidět, že tam jaksi vůbec nepatří.* A teď pozor: Hubenější ženy jsou dominantnější a měly by být preferovány, když je těhotenství v rozporu se zaměstnáním ženy.

Mimo sběračské skupiny, kde je možné vlastnit majetek, se proces rozhodování ve věci reprodukce komplikuje. Lidé musejí investovat nejen do potomků, ale též do materiálních statků, protože ty mají značný vliv na budoucí reprodukční úspěch jejich potomků. Nemohou-li si dovolit provdat či ožehnit své potomky, jsou z evolučního hlediska slepými uličkami vývoje. ... Je-li možnost nabývání majetku nízká, je nad určitou hranicí bída optimální plodnost pro všechny třídy stejná. Naopak, lze-li zbohatnout, pak bohatí hodně plodí a nechávají jen málo dědit. Vzpomeňme si na to, až nám bude někdo ve zprávách vypravovat, jak musíme mít více dětí! A všimněme si, kolik jich má on.

Velmi rozsáhlým rozbořením vlivu majetku tato učebnice vstupuje do tradičního hájemství humanitních věd. Kupříkladu ukazuje, že velmi mladé matky z nízkých sociálních skupin jednají velmi racionálně. *Je-li strádající třída, pak zvláště chudí lidé musí drasticky omezit porodnost, aby děti měly šanci nespadnout do ní.* Dojde nejen na majetek, ale i na babičky, nevolnost v těhotenství a potřeba otce při výchově (kde není, je méně vražd dětí). *V Chicagu podle čtvrtí porodnost koreluje s počtem vražd, věk prvního dobrovolného styku dívky s majetností a průměrný počet partnerů negativně s kvalitou vztahu s otcem.*

Příbuzenské a partnerské vztahy jsou ilustrovány i na nevšedních příkladech soužití více národností: Maďarští Romové investují více do dcer, které mají šanci – jsou-li vzdělané a krásné – provdat se za Maďara. Z podobného důvodu mají muži silnější dialekt, zatímco ženy mluví spisovněji (v dané skupině, nebo alespoň v Anglii, dokud se dal původ podle dialektu určit na ±30 km). S ohledem na mé časté psychoanalytické re-

Z deníku BB (část sedmnáctá) – Pražská Oscarová noc

(BB = Blbá Blondýna = mimikry ženy středního věku, úspěšně zabírající zejména v pražském dopravním provozu a při komunikaci s muži obecně).

Poslední únorovou neděli vyhlížím spolu s ostatními šilenici stíženými filmovou obsesí každoročně s netrpělivostí malého dítěte, protože vidět na vlastní oči předávání Oscarů, tedy cen za nejlepší filmy uplynulého roku, je pro mě totéž jako pro jiného vidět Řím s následkem více než přílsovečným. Letos se mi ovšem – nejspíš pro pracovní vytížení nebo vysokou inteligenci – nepodařilo sledovat předávání spolu s dalšími dvěma tisícovkami VIP hostů osobně pozvaných do L.A., ani být mezi dalšími 42 miliony šťastlivců, kterým přenos zprostředkovala některá bohatá televizní stanice schopna zaplatit přenosová práva.

Až k nám do vsi bohužel zatím kabelovku nepřivedli a obvykle jsme rádi, když ony základní čtyři programy aspoň nezruší. Satelitu se s ohledem na svou drogovou závislost na filmy v množství menším než malém bráním. Další možnost nabízel reklama mého fonního operátora Outů tvrdící cosi o kabelovém kině. Naivně jsem podlehla, leč objednaný balíček nedorazil ve lhůtě slibované v reklamních spotech, kterýžto stav mimochodem trvá dodnes, a tak jsem si ve svém vysoce středním věku splnila sen a strávila Oscarovou noc v multikině Slovanský dům v Praze.

Pro podobně postižené (rezervaci provedlo třináct stovek lidí) to byl zážrak s popcornem a kolou zdarma (jistě, presso

za 46 korun, ale káva stejně není tím správným nápojem do kina a snad mě omlouvá, že jsem potřebovala do rána neusnout!) Od desíti večer do šesti hodin ráno jsem tak směla v přímém přenosu sledovat osmihodinový program HBO s českým simultánním překladem začínající ukázkami seriálů a pokračující prvními několika hodinami záběrů na kilometr dlouhý červený koberec, po němž se hlemýždím tempem posunovali nominovaní jen proto, aby mohli být ze všech stran fotografováni a podrobováni kritice módních stylistů i kadeřníků, vše rozsekáno do sedmiminutových bloků proložených třímínutovkou reklam, až jsem chvílemi měla dojem, že právě ty jsou hlavním bodem programu. Jejich údernost ovšem sama HBO poněkud sadisticky snižovala opakovaním čtyř stejných upoutávek na vlastní programy, takže jsem za onu noc viděla 160 minut reklam, každou asi patnáctkrát.

Jinak to ovšem bylo krásné, Markétě Irglové jsme všichni zatleskali, popcorn nedošel (šla jsem si dvakrát) a v pět ráno jsem opřena o sedačku usnula, čímž jsem propásla hlavní ceny a o vítězi se dověděla až z sms (nakonec – díky, O2!). Pomineme-li reklamy, díky nimž jsem ovšem mohla podobně jako spousta stejně trpících okolo mě na okamžik zamhouřit oči, byl to zážitek, který nejspíš nezopakuju (dospávat v kanceláři pod stolem na koberci se pro blondýnu fakt nehodí), ale nezapomenu.

Vaše Blbá Blondýna

Daniela Kovářová
(15.3.2008)

cenze je zajímavý Hartungův model Freudovy chyby: Synové drží s matkami proti otcům, nedělají to však proto, že by chtěli své otce připravit o své matky a nechat si je pro sebe, ale proto, že matky i jejich synové nechtějí, aby otec nacpal své hmotné statky do dalších žen, když je může nacpat do majetku pro syny a tím pádem do jejich žen a matčiných vnučat.

Pod heslem: *Kulturní pravidla a regulační systémy společnosti byly vytvořeny jednotlivci motivovanými konkrétními důvody*, si čtenáři mohou nastudovat roztočivé systémy lidského soužití, od primogenitury portugalské šlechty a ultimogenitury fríských sedláků až po tibetskou polyandrii.

Po tématu manželství a dědictví přichází okruh jedinec ve společnosti. Ani toto komplikované téma, které nás pomalu dovede k formálnějšímu tématům mozku, poznávání a jazyka, není prosté neshod s obecným míněním: *V rozporu s obecně oblíbeným názorem představují moderní společnosti mnohem bezpečnější místo pro život, zřejmě proto, že policejní síly zajišťují určitou sociální kontrolu*. Celá kapitola je věnována poznávacím procesům a modulárnímu mozku, tedy tématům již úvodem zmíněné evoluční psychologie Toobyho a Cosmidesové.

Jazyk je natolik nedostatečný při vyjadřování vnitřních pocitů, že většina z nás se při vytváření intimnějších vztahů uchýlí ke starému dobrému vzájemnému „kousání a škrabání“. Ostatně, smích nejspíš nahradil rozkoš z drbání, Dle autorů je totiž úkolem jazyka oslňovat a bavít – jistí vědci na zákla-

dě analýzy věku autora uměleckých a vůbec děl usuzují, že lidé jsou tokajícím druhem. Čemuž nasvědčuje i to, že ženy jsou lepší ve verbálních testech IQ a lépe se učí jazyk než muži, aby je tito předčili ve slovní zásobě a výřečnosti. Je vyvrácena Chomského hypotéza vzniku jazyka makromutací.

Poslední kapitolou je kulturní evoluce. Je zasvěcena hlavně obecným otázkám adaptivity kultury, rychlosti jejích změn a formě jejího přenosu mezi jedinci a generacemi. Dojde na memy a náky nad tím, že se v komplexních modelech příliš počítá, a tak se do nich nikomu nechce. Za nejzvláštnější tajemství celé lidské evoluce je označena *očividná lidská ochota řídit se obecnou vůlí spíše než vlastním individuálním zájmem*.

V obecnosti je třeba říci, že kniha probírá témata v méně bonmotovitém stylu, než v jakém jsem si činil poznámky a psal tento text, takže svou roli učebnice rozhodně splní. Domnívám se, že by se mohla stát i obecnou knihou pro zájemce o toto téma, a to nejen proto, že popisuje černochoy žijící v symbióze s ptákem medozvěstkou a evoluci plyšového medvídka.

Za polovinou knihy měl překladatel zřejmě krizi, protože nevystihl „sítě malého světa“, ale píše „jak je ten svět malý“, aby po 17 stranách zaměnil rumunštinu za romštinu. Celkově je však překlad velmi dobrý, stejně jako redakční práce. Snad jen Ridleyho Genom si mohl Portál zacitovat ve svém vlastním vydání, nikoli v anglickém.

Vydal Portál v roce 2007.

Jarek Kopeček

Pravicoví inženýři (2035 ve filmové podívané z 1936)

Stydím se, že se opovažuji vystoupit s tímto příspěvkem o britském filmu režiséra W. Z. Menziesze z roku 1936 podle scénáře velkého H. G. Wellse. Snímek jsem, pravda, viděl; získal jsem ho výměnou za české filmy od italského fanouška, který chystá o fantastických filmech knihu. Avšak způsob, jakým jsem k videokazetě přišel, se neblaze projevil na mém pochopení díla a na úrovni tohoto referátu. Kazetu „Things to Come“ (nevím, zda existuje ustálený překlad, snad „Věci příští“) mám totiž v dabované italské verzi pod názvem „Nel 2000 – Guerra o Pace? Vita Futura“. Neblahé důsledky jsou dva: jednak neumím italsky, a proto si nejsem vůbec jist, o čem herci hovoří a jaký je přesně děj. Za druhé: italský distributor patrně přivezl film do Itálie pozdě, když už se filmová budoucnost propadla v realitě do minulosti. Spekuluji, že to byl asi důvod, proč ve vysvětlujících titulcích byla data jednotlivých epoch posunuta poněkud do budoucnosti ve srovnání s originálem (jak se mi zdá z informací na webu). Informace v této zprávě mohou být tedy neúplné a zavádějící. Informace, které nejsou zavádějící, jsou pak zpravidla nepůvodní, neboť jsem byl nucen hledat poučení jinde.

Kohouti na smetišti

Proč zařadit „Things to Come“ mezi utopie? H. G. Wells ve snímku rozvíjí svoji vizi budoucího vývoje od roku 1936 až do utopické budoucnosti roku 2035. Umělecky se záměr nevydařil, je příliš školometský. V recenzích se poukazuje na několik momentů, kde se tvůrcům filmu podařilo přinejmenším odhadnout detaily, jak se v budoucnu opravdu staly.

Vše začíná v roce 1936, kdy propuká světová válka. Kvetoucí život metropole je přerušeno náletem a bombardováním, které v podstatě odpovídá pozdější skutečné bitvě o Anglii. V následujícím bezvládní lidstvo téměř vyhyne na záhadnou nemoc. Při zvládnání smrtelné infekční horečky se postupně vytváří nová společenská organizace. Nejednodušnější jedinci vedou odstřelování nakažených. Po několika letech epidemie přejde a lidstvo začíná v ruinách starých metropolí novou cestu pod vedením lokálních bossů s poněkud feudálním chápáním vlády. Tuto fázi patrně tvůrci zamýšleli jako svého druhu anti-utopii, retardovanou budoucnost. (Český divák si jistě vybaví v té souvislosti úvahy o spontánním vytváření řádu v postkatastrofické situaci, oblíbené to téma románů Ondřeje Neffa.) Kriticky je zobrazeno nehumánní zabíjení nemocných. V této části filmu jsem se naučil slovíčko „sparare“. Dle slovníku to znamená „střílet“, což jsem však zrovna pochopil i bez slovníku.

V metropoli vládne „il capo“, který připomíná Mussoliniho (přinejmenším ho tedy připomíná v mé italské verzi). Drobné války mezi lokálními vládci jsou zobrazeny na příkladu dobytí sousedního území, kdy il capo získá přístup k ropě. Obyvatelé tedy již nemusí tahat několik zachovalých automobilů za koňskými povozy.

Především však kápova armáda získává letectvo a situace pro něj vypadá nadějně.

Křídla nad světem

Až v této chvíli konečně přichází to pravé ořechové scifisticko-futuristické, na co postmoderní retrogardní zvrhlik čeká. Přilétá nadčlověk v malém létadle, oblečen v černé přiléhavé uniformě s podivným jakoby lavorem za hlavou. Prý se jmenuje Airman a je vůdcem sekty angažovaných vědců, která si říká „Křídla nad světem“. Jeho vzhled je úchvatný: zachmuřený, vysoký, vyzáblý a šedivý.

Tento nadpilot jde vyjednávat s il capem a vysvětluje mu, že je potřeba překonat rozdrobenost a že by to chtělo nějaké to „imperium universale“. Il capo však zatvrzele odmítá odevzdat moc, a tak se nadpilot později vrátí i s celou eskadrou svých kamarádů v hypermoderních létadlech typu katamarán.

V úchvatném leteckém souboji pobijí ubohé dvouplošníky, které proti nim pošle il capo. Když jsou letadla obránců vyřízena, shodí hoši v černých uniformách na město plynové bomby, které všechny uspi. Jenom kápovi nedělá plyn dobře a rovnou umře; nadpilot později nad jeho tělem pronese krátkou řeč na téma, že kápo zemřel, protože právě zemřel jeho starý svět.

mřel, protože právě zemřel jeho starý svět.

Hospodářský plán

Přichází osvoboditelé poté přijmou do své černokošilové party i pokrokové elementy ze stávajícího obyvatelstva. Zavedou pořádné plánování a výstavbu pod vedením šedivého nadpiloty, nyní již prezidenta. Někdy tak nejspíše od roku 2000 už jde všechno jako po drátkách: stroje dobývají poklady země, město se rozrůstá ve futuristickou metropoli částečně skrytou pod povrchem. Tato fáze je zobrazena dlouhou sekvencí zvláštních efektů, které stojí z celého filmu nejvíce za zhlédnutí.

Funkcionalistický sen o megatechnice přetvářející Zemi, dlouhé záběry na obrovitánské stroje čínící jakési záhadné úkony na automatických linkách. Převážení ohromných stavebních děl a jejich umísťování jeřáby do mrakodrapů. Budovatelský sen o koncentrované vůli a organizované síle.

DOGMA

Výstava „Albrecht z Valdštejna a jeho doba“ – ach jo! Proč my umíme nashromáždit předměty, které pak neumíme vystavovat?! Když jsme se pokusili do sálu dostat, byli jsme (opakovaně, neboť jsem svůj kufr bránil) odesláni do šatny, abychom si tam odložili. Šatnářka se po přetlumočení argumentů uvaděčky uvolila uschovatí kufr, ale bezmála se slzami v očích a na kolenou nás prosila, abychom si alespoň bundy nechali, neboť mají šatnu přeplněnu. Nebylo divu, Valdštejnská jízdárna má halu jako kráva, ale šatnu minimální. A výstava sama? I přes její nesporné kvality nám nejméně času stejně zabralo přecházení před velkými obrazy a hledání úhlu, pod kterým by bylo možno zhlédnout je celé. Stejně jako u Giger a v Nár.tech.muzeu i tady byly na obrazy namířeny bodovky, jejichž světlo se naprosto nevhodně odráželo a téměř znemožňovalo celkový pohled...

Ošklivka Katka – dobrá zpráva: tvůrci okopírovaných seriálů ne-rezignovali na humor a někteří z nastupujících herců mají jakés takés vlohy. Špatná zpráva: nejenže je to blbé, ale také užvaněné; na začátku se něco stane a do konce dílu o tom kecá každý s každým, taková verbální promiskuita. Obojetná zpráva (pro

Za nový životní prostor

Za městem staví prezident mamutí dělo, z něhož chce vystřelit projektil s posádkou do vesmíru. Proti tomu se však formuje opozice. Její pikle vrcholí extatickým vystoupením opozičního vůdce, které přenáší holovize ve velikých trojrozměrných obrazech na ulice, kde je sledují davy. Na holovizce na svém stole sleduje projev i prezident. Odpůrce technologií přesvědčí davy a vede je za město, aby rozbořili „cannone astrale“, hvězdné dělo. Prezident-nadpilot ale tuší, co si rozvášněný dav ekologů vybere za cíl symbolického útoku na technologii. S hrstkou nejbližších odletí nádhernou bílou helikoptérou: ta je prý pěkně přednáta tvůrci, neboť v době výroby filmu prý ještě takové neexistovaly.

Opozičník a prezident na sebe chvilku pokřikují přes propast, aby se získal čas pro nastoupení posádky do projektilu, jeho zdvihnutí jeřábem a vhod shora do jícnu astrálního kanónu. Zaujalo mne, že astrální kanón je z hlediska nabíjení vlastně předovka. Dav ztrácí trpělivost a běží do kosmodromu a rozbíjí vše. Scéna je dlouhá, komparsu málo, takže řada záběrů se v nejlepší ed-woodovské tradici užívá opakovaně. Na poslední chvíli dělo vystřelí.

Četl jsem u jiných, že prý vystřelovat lidi do vesmíru dělem je hloupost a že by se rozpláclí. A že je to jasná falická metafora. A že to prý tvůrci všechno už tehdy dobře věděli a dali to tam schválně. To nemohu posoudit.

xenofoby a sociopaty dobrá, pro holky špatná): autoři mají za to, že škaredá holka rovná se idiot, co se neumí chovat. (Ale kdo by po kauze Škrlová věřil vysokoškoláčkám, že?)

Pracovní e-mail – kdo pracuje se zákazníky, tak ví, že lidé jsou obecně idioti, ale v poslední době nám od nich přišlo pár vskutku excelentních e-mailů. Upozorňuji, že je uvádím celé, včetně (chybějícího) oslovení či podpisu a bez jakýchkoliv úprav kromě uvozovek, čili předávám, jak jsem dostal:

„Prosil bych o zprávu kde by bylo jestli je objednávka zasláná nebo ne.“

„-V Pátek jsem si objednával 3 komiksy na jméno Hana Chmellíková, a rád bych se optal jestli už byly poslány a kdyby mohli asi přijít.“

- odpověď na žádost o doplnění adresy (Salaše jsou v Česku dvě a chybělo PSČ), č.p. vymazáno (nenechám se honit po soudech):

„Dobře . Adresa je Salaš XX ,poštovní směrovací číslo je 68706 avic nevím co bych vam napsal jako adrese je ste jenom ze je to Salaš u Uherského Hradiště a ulice zde není“

Filip Gotfrid

Závěrečná scéna je reprezentována vzrušeným projevem il presidenta k nějakému poradci. Prezident zuřivě gestikuluje před oknem s pohledem na noční oblohu. Podle mě mluví asi o tom, že imperium universale by mělo vyrazit i do vesmíru a získávat životní prostor dále i na jiných hvězdách.

... nožičky a závěr

Dílo bych zhodnotil tak, že se mi sice moc nelíbilo, ale jako snobská zábava je velmi doporučená. Filmových utopií zprava zase tolik není. Jediněčný je „The Shape of Things to Come“ především šíří svého časového záběru, zarytou vážností inženýrského zamýšlení nad pokrokem. V paměti vám zůstanou industriální záběry z budování budoucnosti, zaměřené na důlní techniku a stavebnictví jakožto estetické objekty. I když je to estetika poněkud totalitní, která se opájí mocí. Vizualní hodnotu má jistě i letecká bitva. Pokud jde o myšlenku filmu, chápu motivy tvůrců: nejen je trápí, jak lidé plýtvají energií na zbytečnosti. Jejich odpověď v podobě vědecko-militantní sekty, která násilím sjednotí svět a napře všechny síly k expanzi do vesmíru, je dnes však méně atraktivní, než byla v roce 1936. A živelně rozbíjení techniky není také tou alternativou, o níž by dnes bylo módní uvažovat.

A hlavní poučení? Snažte se vždy mít filmy v jazyce, kterému rozumíte alespoň trochu. A když tuto podmínku nedokážete zajistit, nepište o nich, prosím, do časopisů. Děkuji.

Inž. Daniel Tomek

Odposlechnuto: Fanové si svůj svět zaslouží

Hledáme polupracovníky,

Tyto stránky (jfk-fans.ic.cz) nejsou jen naše, jak název napovídá jsou to stránky fanoušků agenta JFK. A tak bychom to také chtěli. Žádáme proto každého kdo je ochoten zapojit se o pomoc.

Pro REDAKTORY

- Co zmůže jeden člověk? Nechceme jen, aby tyto stránky byly rozcestníkem a „odkazovníkem“ na jiné stránky. Chceme vytvářet něco našeho, přímo fanouškovského.

Proto sháníme právě vás! Lidi kteří rádi píší a mají přehled, kteří se nestydí a rádi se projeví.

Požadavky:

- zájem o JFK
- Schopnost napsat 1 článek (recenzi, rozhovor, zajímavost,bleskovku) do měsíce.
- ovládnání českého jazyka a gramatiku (*není nutností, nicméně předností*)
- *zkušenosti s žurnalistikou předností*

Pro SPISOVATELE

Píšete? Jste začínající, či pokročilý spisovatel? Máte rádi sérii Agent JFK? Napadlo nás nové, další uplatnění těchto stránek. Mohli bychom zde publikovat povídky ze světa JFK. Takže pokud napíšete nějakou takovouhle povídku, zašlete nám ji, a my jí zde vydáme. Je zde možnost komentářů takže vaše povídka, bude i slovně ohodnocena, nejen námi ale i kýmkoliv kdo si tu povídku přečte. Takže neváhejte a pište, pište, zasílejte, zasílejte! (na email: JFKfans@email.cz, předmět: JFK povídka

Pro případné zájemce prosím pište na JFKfans@email.cz

Neděláme to pro peníze, ale protože nás to baví a protože máme zájem o JFK! Šefredaktor JFK Fans Marc

Minireportáž z Trpasliconu

Na letošním Trpasliconu proběhla první oficiální soutěž v budoucím olympijském sportu – v zírání. Navzdory obtížným tréninkovým podmínkám v česku byli sportovci skvěle připraveni a dosahovali skvělých výsledků. Do zápasu dávali všechno. Mladá reprezentantka města České Budějovice zírala tak usilovně, že došlo k vypadnutí kontaktní čočky z oka a bohužel i k diskvalifikaci nadějně sportovkyně. V turnaji zvítězil obdivuhodným výkonem mistr Y., jehož proslulý „útok bradou“ rozdrtil i velmi silnou obranu pánů Shoguna a Imiho. Blahopřejeme vítězům a těšíme se na další ročník mistrovství ve sportu budoucnosti. Zíráním k lepším zítřkům! **R**

ORION č. 53

Právě vyšel ORION č. 53, fanzin stejnojmenného SFK z Nových Zámků. Web: www.orionklub.blogspot.com

Místo úvodníku najdete povídku Ondřeje Trepáče Oči skazy, následují recenze Pirátů z Karibiku III (už jednička mi přišla poněkud přeceňovaná), reportáže z Istroconu a udílení Cen Fantázie a Novoconu (všeny s přídomkem 2007), článek o klubovém životě, minirecenze Sapkowskiého Lux perpetua, ovšem toho vydaného Slovartem (české vydání prý také existuje, ale distribuuje jej Wales/Soukup, a tak jej ve vašem oblíbeném knihkupectví nenajdete). Za přečtení stojí i rozhovor i Ivanem Al'akšou, a recenze od Miloše Ferka. Štefan Konkol píše o Gibsonově filmu Apocalypso. Ač se o tom nikde nezmiňuje, musím říci, že Gibsona v mnohém předešel ve své knize Operný had.

Workshop

Milí přátelé,

ráda bych Vás upozornila, že právě teď spouštím dvě nové služby a s nimi i nové webovky. Na www.tvurci-psani.cz najdete kurzy tvůrčího psaní pro začátečníky pro ty, kdo by se chtěli kreativně vyřádit a vybrousit si styl, a na www.prirodni-zahradky.cz ekologickou zahrádkářskou poradnu pro ty, kdo by si chtěli zařídit zahrádku s co nejmenší údržbou a bez chemie.

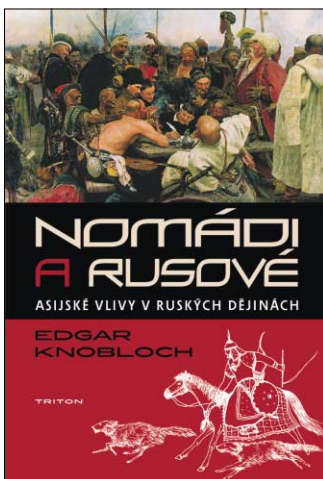
Zdravím!

Eva Hauserová

Pozdní platiči/neplatiči

Jak si ti méně šťastní z vás mohli povšimnout, dostali čtenáři s horší předplatební morálkou poslední výstrahu v podobě Interkomu redukováného na obálku. Bohužel jeden z polepšených zaplatil na konto tak podivuhodným způsobem, že jej nedokážu identifikovat, dorazila-li vám neprávem zase jen obálka, omlouvám se a dejte mi vědět. Děkuji.

Zdeněk Rampas

NON FICTION

Nomádi a Rusové

Asijské vlivy v ruských dějinách Edgar Knobloch používá nové a neběžné metody, od právní a ekonomické analýzy po archeologii a dějiny umění, včetně analogií s jinými zeměmi s podobnými podmínkami zeměpisnými, klimatickými apod. Hledá v ruských dějinách vlivy a tradice orientálních kultur, což je prvek, který historikové až dosud převážně opomíjeli. Tento výjimečný přístup umožňuje plně zhodnotit význam a přínos perských, tureckých, byzantských a hlavně nomádských vlivů, které je možné vysledovat až do přítomné doby.